

CONSORCI PER A
LA NORMALITZACIÓ
LINGÜÍSTICA

EL CATALÀ EN DOS MINUTS

ESPAIS DE LLENGUA A

RÀDIO SANT BOI

SERVEI LOCAL DE CATALÀ DE SANT BOI DE LLOBREGAT

CNL ERAMPRUNYÀ

INTRODUCCIÓ

El mes de setembre de 2008 vam començar a col·laborar amb Ràdio Sant Boi amb un espai de llengua anomenat *El català en cinc minuts*. Vam canviar-ne el títol el juliol del 2012 i va passar a anomenar-se *El català en dos minuts*, atesa la durada de l'espai.

Són textos breus que s'emeten tres cops al dia i que es van renovant cada quinzena.

En aquest document hem recollit tots els textos que hem elaborat expressament per a Ràdio Sant Boi des del setembre del 2008 fins al juliol del 2016. Estan agrupats en diversos apartats (ortografia, morfologia, lèxic...) perquè es puguin consultar millor. Hi hem inclòs també un índex amb la relació de tots els espais.

Esperem que us siguin d'utilitat.

Juliol de 2016

CONTINGUT

VOCABULARI	15
Retocs i no arreglos.....	15
Amb motiu de/en motiu de.....	15
Més aviat no és més bé.....	16
Rendible i rentable.....	16
La paraula envoltori no és correcta.....	16
No posem en coneixement.....	17
El verb portar.....	17
Paraules procedents d'altres llengües.....	17
Fa molts anys que.....	18
Evitem el castellanisme <i>casc (urbà)</i>	18
Terminologia de fires i congressos.....	18
Vocabulari dels animals (cries i femelles).....	19
Vocabulari d'espècies vegetals (hortalisses i condiments).....	19
Les espècies culinàries.....	20
Potser/Igual.....	20
Múscul, muscle i musclo.....	20
Bona o mala olor.....	21
Adreça electrònica.....	21
Errors freqüents en llengua oral (I).....	21
Errors freqüents en la llengua oral (II).....	22
Errors freqüents en la llengua oral (III).....	22
Tornada a l'escola.....	23

Precisar	23
Caure/caure's.....	23
Nomenar i anomenar	24
Guixeta, taquilla o armariet?.....	24
Recolzar o donar suport?	25
Tauler i taulell	25
Arran i arrel.....	26
Esquena/espatlla.....	26
Desar i guardar.....	26
Adreça o direcció?.....	27
Esborrany i esborrador.....	27
Llista i llistat	28
Tarja i targeta	28
Adonar-se / *donar-se compte	28
Trànsit i tràfic	29
Medi/mitjà/mig.....	29
Vacances a la platja	30
Vacances a la muntanya	30
L'estiu, bon moment per viatjar	31
Previsions del viatger	31
Anem de colònies.....	32
La crisi econòmica	32
Frases fetes pròpies del Baix Llobregat	33
El treball i la jubilació	33
Gelats.....	34
Termini.....	34
Cabells blancs.....	35
Tauleta tàctil, telèfon intel·ligent	35

Adhèsius.....	35
Aranja.....	35
Algunes expressions incorrectes (I)	36
Algunes expressions incorrectes (II)	36
Algunes expressions incorrectes (III)	37
Algunes expressions incorrectes (IV)	37
Algunes expressions incorrectes (V)	38
Frases fetes	38
Senyora o senyoreta?.....	38
Castellanismes (I)	39
Castellanismes (II)	39
Castellanismes (III)	39
Noms d'establiments comercials.....	40
Paraules relacionades amb el cinema.....	40
Expressions (I)	41
Expressions (II)	41
Noms de lloc del món.....	42
Noms de lloc de la Marina santboiana	42
L'hivern i el fred. La confecció	43
Les rebaixes.....	43
Nous termes catalans.....	44
El verb realitzar	44
Refranys d'estiu.....	45
La resta, els altres.....	45
Tothom/tot el món	45
Aparells tecnològics per regalar	46
El gimnàs i la gimnàstica.....	46
Estar cruixit, adolorit, baldat / *tenir agulletes	46

Expressions amb la paraula avui.....	47
Frases fetes amb el verb tenir	47
Descens de rius	48
Alçada	48
El verb realitzar	49
Oferir, oferta, *ofertar	50
Tauleta tàctil, telèfon intel·ligent	50
Anunci al balcó.....	51
Semàfor.....	51
Aclarir i esbandir	51
Donar/fer	52
El verb donar.....	52
Fons/fondo.....	53
Origen de l'expressió Passar la nit en blanc.....	53
Origen de la paraula àlbum	53
Origen de la paraula biquini	54
Origen de la paraula càlcul	54
Origen de la paraula robot	55

FONÈTICA I ORTOGRAFIA	56
Se celebra o es celebra?	56
Accentuació.....	56
Accents desplaçats per influència del castellà	56
Accent diacrític.....	57
La dièresi	57
La lletra te final	58
M/N.....	58
B/V	59
Doble ema i doble ena	59
G/J.....	59
H	60
S/SS	60
El punt de la ela geminada	61
Error més freqüents en l'ús de la ela geminada	61
TX/IG	61
Mots amb dificultat o/u per influència del castellà	62
Apostrofació de la preposició DE.....	62
Apostrofació de l'article	63

MORFOLOGIA	64
Potser/pot ser	64
Gens/res.....	64
Tant/tan	64
Quant/quan.....	65
Tanmateix no és també	65
Ser i estar (I)	65
Ser i estar (II)	66
El lo incorrecte	66
L'article en els topònims	67
L'imperatiu	67
L'expressió de l'obligació.....	68
Masculins i femenins (I).....	68
Masculins i femenins (II).....	69
Masculins i femenins (III).....	69
Significat d'alguns adverbis de manera	70
Singular i plural en paraules com ara: crisi, tesi, anàlisi	70
Al matí, a la tarda, al vespre	70
Quantitatius invariables	71
Fix, text, reflex.....	71
La telefonem o li telefonem?	72
Preposicions i locucions preposicionals incorrectes	72
Les conjuncions i/o.....	73
Que hi ha.../Que hi és...?	74
Bé/Ben	74
Corrents/corrent	74
Les professions.....	75
Vari, vària, varis, vàries.....	75

Igual	76
Exclamatus	76

RECURSOS LINGÜÍSTICS	77
Lingu@net. Europa.....	77
Recursos lingüístics en línia: Gran diccionari de la llengua catalana	77
Catalanitzador per a l'ordinador.....	78
Traductor de Google	78
Jocs en català	79
Recursos del Servei Local de Català	79
Revistes	80
en català.....	80
El blog de l'OPTIMOT.....	80
Rodamots.....	81
Apps en català	81
Navegar en català.....	82
Resum de gramàtica bàsica	82
App Nivell C.....	83
L'Optimot al mòbil.....	83
Frases fetes a l'Optimot	83
Fes servir el català a la justícia.....	84
En català, també és de llei.....	84
Diccionari de sinònims	84

EL CATALÀ I ALTRES LLENGÜES.....	85
Origen, territori i població de la llengua catalana.....	85
El català, llengua romànica.....	85
L'extensió geogràfica del català.....	86
El català i les llengües del món	86
Llengües del món a Catalunya	87
L'aranès.....	88
Els dos grans blocs dialectals	88
La parla del Baix Llobregat.....	89
El català en xifres	90

EL CICLE DE L'ANY I LA CULTURA POPULAR	91
Refranys de Nadal	91
Cicle nadalenc: noms de les festes i d'altres.....	92
Cicle nadalenc: plantes.....	92
Cicle nadalenc: gastronomia	93
Cicle nadalenc: noms de joguines.....	94
<i>Quieta Nit</i> , de Pere Calders	95
Sant Antoni Abat i sant Sebastià.....	96
Poema del mes de gener.....	97
La calçotada	97
Cicle de carnaval	98
<i>Carnestoltes</i> , de Joana Raspall	99
Sant Josep i la crema	100
Les plantes de Setmana Santa	101
La mona de Pasqua	101
La Quaresma	102
Quaresma i Setmana Santa	103
Tallar el bacallà	103
Sant Jordi (I)	104
Sant Jordi (II)	104
Refranys de Sant Jordi	105
Sant Jordi i Espriu	106
Sant Ponç	107
Festa Major (I).....	107
Festa Major (II).....	108
La festa del Corpus	108
Revetlles.....	109
Els fruits de tardor.....	110

Refranys sobre bolets.....	110
Tots Sants.....	111
Any Salvador Espriu (2013).....	112
Any Joana Raspall (2013).....	113
Només amb un somriure que em facis, tot passant, ja m'omple d'alegria i veig el món més gran. No em pesa la cartera; si fas el pas lleuger, no em quedaré endarrere, ja t'aconseguiré.	113
Any Manuel de Pedrolo (2015).....	114
Any Ramon Llull (2016)	114

CONVENCIONS	115
Etcètera o tres punts?	115

VOCABULARI

Retocs i no arreglos

Es fan **retocs!**
...no **arreglos!**

Quan comprem una peça de roba en una botiga i ens l'han d'arreglar, hem de dir que ens fan un retoc o que ens l'arreglen. Així, a les botigues haurien d'aparèixer rètols com ara:

Arreglem roba
Es fan retocs

Cada cop hi ha més botigues d'aquest tipus arreu, potser per la crisi o per una nova cultura de reciclatge i de reaprofitament.

Amb motiu de/en motiu de

Amb motiu de és una expressió que indica la circumstància que provoca un fet o una acció, o que hi dóna lloc. No és correcte substituir la preposició inicial *amb* per *en*.

*Li han dedicat un llibre **amb motiu de** la seva jubilació [i no pas *en motiu de*].*

Amb motiu del *nostre aniversari us convidem a un sopar al club.*

Més aviat no és més bé

La locució adverbial més bé és incorrecta en català amb el significat de tirant a. En català cal utilitzar **més aviat**:

Aquest pis no m'agrada perquè més aviat sembla un magatzem

Rendible i rentable

Cal no confondre les paraules rentable i rendible perquè són conceptes diferents. 'Rentable' vol dir que es pot rentar, mentre que 'rendible' es refereix a la rendibilitat econòmica.

Vegem-ho amb aquests exemples:

El negoci va acabar tancant perquè no era rendible

La funda del sofà no és rentable

La paraula envoltori no és correcta

Un **embalatge** (i no un envoltori) és una caixa, una capsa, un embolcall, etc., amb què es protegeix un material, un objecte, un conjunt d'unitats.

Normalment, hi porta impresos els elements identificadors del producte: ingredients, caducitat, codi de barres, marca...

Recordeu, doncs, que envoltori no és correcte.

No posem en coneixement

En català no ***posem en coneixement** una cosa, sinó que **fem saber** una cosa, **informem** d'alguna cosa, **fem avinent** una cosa, etc.

Així, NO hem de dir: *Em plau **posar en el vostre coneixement** que deixo la feina

I Sí: Em plau **informar-vos** que deixo la feina o Em plau **fer-vos saber / fer-vos avinent** que deixo la feina.

El verb portar

En català, les construccions amb el verb *portar* que expressen temporalitat o idea de duració no són correctes. Podem *portar coses* a sobre, al davant, al darrere, etc. Per exemple, *No porto mai rellotge, Portava la motxilla de costat*, però no podem *portar temps* (hores, dies, anys, etc.). En aquest cas, hem de fer servir el verb *fer*, com, per exemple, *Fa dos dies que plou*. No direm, doncs, **Porto dues hores esperant*, sinó *Fa dues hores que espero*.

Paraules procedents d'altres llengües

Hi ha moltes paraules catalanes que procedeixen d'altres llengües. Vegem-ne uns quants casos:

- procedents de l'àrab: carxofa, arròs, xifra, zero, alcalde, barnús
- procedents del francès: patge, dansar, garatge, xalet, xef
- procedents de llengües americanes: patata, tomàquet, barbacoa, xiclet
- procedents del japonès: bonsai, tsunami, samurai, quimono

Fa molts anys que...

En català, les construccions amb el verb *portar* que expressen temporalitat o idea de duració no són correctes. Podem *portar coses a sobre*, per exemple, però no podem *portar temps* (hores, dies, anys, etc.). En aquest cas, hem de fer servir el verb *fer*. No direm, doncs, **Porto dues hores esperant* sinó *Fa dues hores que m'espero*.

Evitem el castellanisme *casc (urbà)*

En comptes de *casc urbà* per anomenar el centre d'una ciutat, podem fer servir **centre urbà o nucli urbà**. En lloc de *casc antic*, podem fer servir **barri antic, part antiga, nucli antic**, etc.

Casc és una paraula que existeix en català però que té altres significats: el casc de la moto, el casc o unglot del cavall, com a sinònim de barril, etc.

Terminologia de fires i congressos

A Sant Boi es prepara ja la Fira de la Puríssima. Ben aviat, doncs, veurem per tot Sant Boi **rètols, cartells i banderoles (i no pas ròtuls o lletreros)** que ens anunciaran l'esdeveniment. També, es muntaran **els estands dels expositors**, que ens oferiran els seus productes i repartiran tot tipus de **fullets** publicitaris (**i no pas fulletons o flyers**). Hi haurà també **envelats** (i no pas carpes) que acolliran exposicions, actes diversos, etc.

Vocabulari dels animals (cries i femelles)

La Fira de la Puríssima, tot i que ha anat ampliant el ventall d'actuacions, conserva encara força elements dels orígens com a fira eminentment agrícola i ramadera.

Volem fer referència també en aquest espai al passat de la Fira i, per això, us oferim una sèrie de **noms d'animals**.

Començarem per saber com s'anomenen en català les **cries**. Així doncs, ens trobem amb **l'anyell o xai (cria del be); el cabrit (de la cabra); el cadell (del gos); el garrí o porcell (del porc), etc.** Pel que fa als noms dels **animals femelles**, podem trobar-nos amb **la truja (la femella del porc), amb l'euga o egua (del cavall); amb la polla d'índia (del gall dindi), etc.**

Esperem que aquestes paraules us siguin útils quan visiteu la Fira.

Vocabulari d'espècies vegetals (hortalisses i condiments)

A Sant Boi es prepara ja la Fira de la Puríssima, que tot i que ha anat ampliant el ventall d'actuacions, conserva encara força elements dels orígens com a fira eminentment agrícola i ramadera.

Volem fer referència també al passat de la Fira i, així, us oferim una sèrie de noms **d'espècies vegetals**.

Comencem pels **condiments**:

Coriandre (en castellà, cilantro); **el pebre** (la pimienta). Aquesta paraula en català és masculina i no hem de confondre-la amb **el pebrot**, pimiento en castellà; el **safrà** (azafrán); **l'orenga** (orégano); **la tàpera** (alcaparra), etc.

Pel que fa a **hortalisses**, podem esmentar **la carxofa, l'albergínia, la carbassa, el carbassó, el cogombre, el rave, els espinacs, etc.**

Esperem que aquestes paraules us siguin útils quan visiteu la Fira.

Les espècies culinàries

El **pebre** (en castellà, pimienta) és una de les espècies més utilitzades universalment. N'hi ha de molts tipus: **pebre negre**, **pebre blanc**, **pebre vermell**, **pebre rosa**, **pebre verd...**

Un altre dels ingredients picants de la nostra cuina és el **bitxo** o **coralet** (en castellà, *guindilla*).

A la cuina mexicana el toc picant el dóna el **xili** (en castellà, *chile*), que és una mena de pebrot petit i molt picant. Amb les beines, es fa la **salsa de xili**.

A la cuina japonesa, s'empra com a condiment picant el **rave japonès** (*wasabi*), en pasta o ratllat.

Potser/Igual

De vegades sentim que algú diu:

Igual vinc demà però no t'ho asseguro.

Aquesta frase, en català, és del tot incorrecta perquè la paraula igual no serveix per expressar una possibilitat.

Hem de dir, doncs:

Potser vinc demà.

Múscul, muscle i musclo

Múscul, muscle i musclo són tres paraules que s'assemblen molt però que no volen dir el mateix. **Múscul** és el que en castellà es coneix com a *músculo*; en canvi, **muscle** és la paraula per al castellà *hombro*. Per últim, **musclo** és l'equivalent al castellà *mejillón*.

Bona o mala olor

En català, les coses no **oloren** bé o malament, sinó que **fan bona olor, fan mala olor** o **fan pudor**. Per tant, és incorrecta la frase: Aquesta carn **olora** malament. S'ha de dir, en canvi: Aquesta carn **fa mala olor / fa pudor**.

Altres verbs relacionats amb aquest per significat són: **ensumar** o **flairar**.

També hem de tenir en compte que una cosa fa **olor de roses** i no **olor a roses**. Sovint ho diem malament per influència del castellà.

Adreça electrònica

El terme anglès *e-mail* té una correspondència en català que convé utilitzar.

Per designar l'adreça de correspondència electrònica hem de dir **adreça electrònica**.

L'abreviatura corresponent és **a/e**, tot i que no sempre és necessari utilitzar-la, ja que en molts contextos la presència del símbol @ (arrova, també anomenat rova) ja permet identificar inequívocament que es tracta d'una adreça electrònica.

Errors freqüents en llengua oral (I)

Si diem malament una paraula, quan l'escrivim reproduïrem el mateix error. Vegem algunes pronúncies incorrectes de paraules d'ús freqüent:

No hem de dir: corretgir, texte, telèfan, milló, venta, antigüetat

Sí que hem de dir: corregir, text, telèfon, milió, venda, antiguitat

Errors freqüents en la llengua oral (II)

Si diem malament una paraula segur que a l'hora d'escriure reproduïrem el mateix error. Vegem algunes pronúncies incorrectes d'algunes paraules d'ús freqüent:

<u>Pronúncia incorrecta</u>	<u>Pronúncia correcta</u>
Pàrraf	paràgraf
Enginier	enginyer
Mitat	meitat
Venta	venda
Tassa	taxa

Errors freqüents en la llengua oral (III)

Si diem malament una paraula, segur que a l'hora d'escriure reproduïrem el mateix error. Vegem algunes pronúncies incorrectes d'algunes paraules d'ús freqüent:

Així doncs, NO hem de dir: tèrmini, garantitzar, antigüetat, exenció, lògica
I SÍ que hem de dir, per tant: termini, garantir, antiguitat, exempció,
lògica.

Tornada a l'escola

És època de tornar a l'escola i de tornar a preparar la **motxilla** i l'**estoig**, on podem posar **retoladors** (i no rotuladors), **maquineta**, **goma d'esborrar** i **llapis**. Cal recordar que aquesta paraula no varia en plural; és a dir, diem un **llapis i cinc llapis**. La paraula **llàpissos**, per tant, no existeix encara que es faci servir molt.

Potser haureu comprat un **llapis de memòria** (i no *pen drive*) i haureu hagut de **folrar** muntanyes de llibres, a més d'equipar els vostres fills i filles amb **xandalls**, **bates** i **vambes**.

Quina gran despesa!

Precisar

Precisar significa explicar amb precisió i no és correcte com a sinònim de necessitar. L'expressió ser precís tampoc no és sinònima de caldre.

Així doncs, hem de dir:

A les oficines de l'Ajuntament us donaran els documents que us calen i no pas els documents que preciseu.

Caure/caure's

Un dels significats més habituals que té el verb *caure* és 'una cosa, desprendre's d'allò que li impedia de cedir a l'acció de la gravetat, o sigui, el que en castellà és caerse.

La forma verbal *caure's* no és correcta ja que és un calc del verb castellà *caerse*.

Així, cal dir:

He caigut per les escales i no ***M'he caigut per les escales***.

Nomenar i anomenar

Anomenar significa dir el nom. La forma *nombrar* és incorrecta. **Nomenar** vol dir “designar algú per a un càrrec o alguna cosa per a una funció”. No és correcta doncs la forma *nombrar*.

Vegem-ne alguns exemples:

El **nomenaran** president de l’entitat

Durant la conversa van **anomenar** el teu pare

Guixeta, taquilla o armariet?

En català, guixeta no és correcte. Per referir-nos al lloc on venen els tiquets o bitllets, direm ‘taquilla’ i, en canvi, si ens volem referir al lloc on es guarden els estris personals (en un gimnàs, per exemple) direm ‘armariet’.

Recolliu les entrades a la **taquilla** del cinema

Agafa el sabó del meu **armariet**

Recolzar o donar suport?

Cal utilitzar el verb recolzar en el sentit de “descansar, una cosa, sobre un suport” i també en el de “sostenir-se fent descansar els colzes, l’esquena, etc. sobre un suport”. Per exemple:

És aconsellable que el teclat de l’ordinador recolzi en una safata a l’altura dels colzes.

La seva tesi recolza sobre aquesta teoria

Sempre es recolza a la paret abans de començar la classe.

En canvi, és inadequat utilitzar recolzar en el sentit de donar suport, ajudar, etc. perquè és un calc del castellà *apoyar*.

Per tant, la frase: *recolzarem les seves idees* no és correcta i ha de ser substituïda per:

Donarem suport a les seves idees, defensarem les seves idees, etc.

Tauler i taulell

Hi ha paraules que sempre confonem, com, per exemple, **tauler i taulell**.

Un **taulell** és una taula estreta i llarga, el podem trobar en una botiga o en un bar, com a suport per mostrar-nos el gènere o servir-nos una beguda o un menjar.

En canvi, si volem jugar a escacs o penjar un anunci en un lloc públic, hem de fer servir un **tauler**.

Arran i arrel

Arran i arrel són dues paraules que sovint es confonen però que tenen significats ben diferents.

Amb la preposició **arran** introduïm un fet que ha estat la causa d'un altre fet. Per tant, podem dir que a la tardor les inundacions es produeixen arran de les pluges torrencials d'aquesta època de l'any. L'**arrel** no és res més que la part inferior d'una planta i també una operació matemàtica.

Esquena/espatlla

L'**espatlla** o muscle és el que en castellà anomenem hombro i **esquena** és la part posterior del tronc, des de l'espatlla fins a la cintura. És el que en castellà es coneix com a espalda.

Així, doncs, hem de dir:

-s'ha fet una luxació a l'espatlla i per això la porta embenada

-em fa mal la zona lumbar, a la part baixa de l'esquena

Desar i guardar

Desar i **guardar** són dos verbs similars en contingut, però no són sempre intercanviables. **Desar** significa "posar en lloc segur alguna cosa per tenir-la guardada mentre no s'ha de fer servir". I **guardar** vol dir "preservar de dany" i, en informàtica, "enregistrar una informació en un suport adequat, generalment per donar-li un caràcter definitiu o per raons de seguretat".

Per això, guardem un arxiu i desem l'abric.

Adreça o direcció?

Adreça i direcció no volen dir el mateix. Adreça és el lloc on vivim o, en l'àmbit de la informàtica, el lloc d'origen o de destinació de dades. Així doncs, podem dir:

La meva adreça és carrer Major, 28.

No tinc l'adreça electrònica del director

Direcció, en canvi, és el costat al qual es dirigeix una persona o una cosa. Indica, doncs, trajectòria o orientació. Per exemple, si vas en aquesta direcció aviat arribaràs a la plaça de l'Ajuntament

Esborrany i esborrador

Esborrany i **esborrador** són dues paraules que sovint es confonen perquè en castellà es tradueixen totes dues com a borrador. Intentarem aclarir-ho.

Esborrany correspon al castellà borrador, entès com a document escrit sobre el qual encara es poden fer modificacions abans d'obtenir el text definitiu. Segur que aquests dies heu sentit a parlar de l'esborrany de la declaració de la renda. No és correcta tampoc la paraula *esborrall* per referir-se a aquest concepte.

Esborrador és el substantiu del verb **esborrar** i es refereix a l'estri que fem servir per netejar les pissarres.

Llista i llistat

Llista i llistat són dues paraules que sovint es confonen però que no volen dir el mateix.

Una **llista** és un full o conjunt de fulls en què hi ha escrita una sèrie enumerativa de noms de persones o de coses, d'adreces o d'altres indicacions. Es considera una paraula sinònima de relació.

Un **llistat** és un document produït per una impressora en paper continu, el qual pot contenir una llista o no.

Així doncs no hem de dir “Hem de consultar el llistat de clients” i sí que hem de dir “Hem de consultar la llista de clients”.

Tarja i targeta

Tot sovint confonem les paraules **tarja i targeta**. Intentarem explicar quan hem d'utilitzar-ne una i quan l'altra.

La **tarja** és, segons el diccionari, una placa rectangular o ovalada on hi ha escrit un nom o una inscripció.

Així doncs, si fem cas de la definició que acabem de llegir, hem de parlar de **targetes de crèdit i de targetes de visita** i no pas de targes.

Adonar-se / *donar-se compte

En català, per expressar que una cosa no passa desapercebuda, fem servir el verb '**adonar-se**'. *Donar-se compte* és un castellanisme i, per tant, no és correcte. Vegem-ho amb un exemple:

No s'havia adonat que era tan tard.

Trànsit i tràfic

Sovint utilitzem malament les paraules **trànsit i tràfic**, per influència del castellà.

Així doncs, anomenem **trànsit** la circulació per qualsevol mitjà (trànsit aeri, ferroviari, per carretera, etc.). I reservem la paraula **tràfic** per a qualsevol comerç de mercaderies: tràfic de drogues, tràfic d'armes, tràfic d'influències. D'aquí és d'on vénen els derivats traficant i traficant.

Medi/mitjà/mig

Medi, mitjà i mig són paraules que confonem sovint. **Medi** és l'entorn, allò que envolta els éssers vius. **Mitjà** és l'eina o la manera per aconseguir un fi i **mig** pot ser un adjectiu o un adverbi. Vegem-ho amb alguns exemples:

-Hem de preservar el medi ambient

-La temperatura mitjana del mes de setembre ha estat força més elevada que en anys anteriors

-Només vull mig pastís

-La sala és mig plena

Hem de tenir en compte que no són correctes les expressions mig termini, que hem de substituir per **termini mitjà** i punt mig, que s'ha de canviar per **punt mitjà**. Així doncs:

-Farem una inversió a termini mitjà

-Quan hi ha un desacord, s'ha de trobar un punt mig

Vacances a la platja

Quan ve el bon temps segur que aprofitem per anar a refrescar-nos a la platja. Ens haurem de posar **crema solar, gorres, ulleres de sol** i col·locar-nos a sota del **para-sol** per no cremar-nos.

També segur que anem carregats amb la **gandula, l'estoreta, el matalàs inflable** i, per als nens que no saben nedar, els **braçals i les bombolletes**.

Com només arribar ja estarem cansats de portar tantes coses, podem menjar-nos un **cucurutxo** a qualsevol **quiosquet**, que és la paraula que ens proposen en català per al *xiringuito*.

Podem calmar la set amb **refrescos** com ara: **orxata**, paraula que en català s'escriu sense hac inicial, **batuts o granissats**.

Vacances a la muntanya

Si aquest estiu voleu anar a la muntanya a fer **acampades o travesses**, no us oblideu pas de les **botes**, de la **motxilla**, de la **cantimplora** i de la **carmanyola**, que és el que en castellà s'anomena fiambrella.

Per dormir, necessitarem, a més de la **tenda de campanya**, el **sac de dormir** i un **aïllant**. En català, aquesta paraula s'escriu amb dièresi a la i.

I, perquè al vespre no passem fred i per si plou, no us deixeu ni el **folre polar** ni la **capelina**.

L'estiu, bon moment per viatjar

L'estiu és un bon moment per viatjar. Si sou dels que us agrada documentar-vos amb antelació, podeu consultar una guia o un blog de viatges. (Recordeu que blog és una paraula que acaba amb g).

Tant si viatgeu per lliure com amb un viatge organitzar, sempre és recomanable contractar una assegurança de viatges. També, depenent de la destinació, caldrà que actualitzeu la cartilla de vacunacions i que porteu una farmaciola per a possibles incidències del viatger com ara: diarrees, mal de muntanya, trastorn d'horari, etc.

Que tingueu un molt bon viatge!

Previsions del viatger

Tots aquells que aquest estiu viatgeu a destinacions de l'Àfrica, l'Àsia o l'Amèrica Central i del Sud ja deveu haver acudit al centre de malalties tropicals més proper i actualitzat el **certificat de vacunació** per evitar malalties com ara el **tètanus** o la **malària**.

Sigui com sigui, també és convenient que us endugueu una **farmaciola**, en la qual no haurien de faltar els productes següents:

- **sèrum** (i no suero)
- **repel·lent** d'insectes
- **col·liri** (aquestes dues paraules s'escriuen amb ela geminada)
- **gases, tiretes** (i no *tiritas*), **esparadrap**, etc.
- **termòmetre** (aquesta paraula s'escriu amb accent obert)...

Que tingueu un bon viatge!

Anem de colònies

Per a la majoria de nens i joves, l'arribada de l'estiu és sinònim de vacances escolars i de **colònies**.

Entre tota l'oferta d'activitats, però, les que tenen més bona acollida són els **esports d'aventura** i els **esports nàutics**: rutes amb **quad, escalada, espeleologia, vela, surf de vela, ràfting**, etc. I a la nit la diversió continua. Amb **llanternes** i dividits en grups, es duen a terme **jocs de nit** i **gimcanes** a l'aire lliure.

Aquestes estades estiuenques són una bona oportunitat per fer amics. Durant uns deu o quinze dies conviuran en una **casa de colònies** o compartiran **tenda de campanya**. Això sí, cal anar ben equipat amb **sac de dormir, aïllant, cantimplora**, etc. i no oblidar-se del **repel·lent** de mosquits, perquè alguna nit o altra s'acaba **fent bivac**.

La crisi econòmica

La **crisi econòmica** d'abast internacional i les conseqüències que comporta en el món laboral i empresarial tenen, des de fa uns mesos, una presència destacada en els mitjans de comunicació.

Per desgràcia és molt habitual sentir parlar de: contractes de treball a temps parcial, contractes per obra o servei, congelacions salarials, expedients de regulació d'ocupació, acomiadament col·lectiu, atur i aturats, etc.

Recordeu que en català la paraula crisi en singular no porta essa final. Només en plural. El mateix passa en paraules com ara: anàlisi, parèntesi, tesi, etc.

Frases fetes pròpies del Baix Llobregat

A la zona del Baix Llobregat podem trobar expressions i refranys ben característics. Us en diem uns quants:

- Quan Sant Ramon porta capa, Sant Boi no se n'escapa
- Trons a Sant Ramon, pluja a tot el món
- A Sant Boi hi ha noies maques; a Sant Climent, no tant; a Viladecans són gitanes i a Gavà, la flor del camp.
- Semblar el cul del Jaumet
- Feina feta, consell dat
- A Torrelles, cul i mamelles

El treball i la jubilació

La paraula treball ve del llatí *tripalium*, que vol dir tres pals i que era una tortura en la qual la persona quedava subjecta. Posteriorment va evolucionar fins a significar esforçar-se i, finalment, al que coneixem avui com a treballar. Jubilació també té l'origen en el llatí i significa llançar crits de gran alegria. Se suposa, doncs, que deixar de treballar per obligació és una autèntica festa.

Avui dia, però, davant la gran crisi econòmica que pateix la nostra societat, quantes persones voldrien ser sotmeses a la tortura del *tripalium*!

Gelats

A l'estiu vénen molt de gust els gelats. Sabeu com es diuen en català els diversos tipus que podem trobar al mercat? Us ho expliquem tot seguit:

-**cucurutxo** (escrit amb tx i acabat en o) o **cornet**: és el que se serveix en una galeta amb forma de paperina)

-**gelat de pal**: amb forma allargada i amb un palet clavat per sostenir-lo

-**gelat de barra**: es presenta en forma de barra de secció quadrada

-**tall de gelat**: és la porció tallada d'un gelat de barra que se serveix entre dues galetes

Que vagi de gust!

Termini

El que en castellà es coneix com a plazo en català és **termini** i no plaç. Així doncs, direm: El termini per presentar la documentació és dimecres vinent.

També **comprarem a terminis** (i no a plazos) si paguem algun producte que adquirim a poc a poc en comptes de fer-ho de cop i **farem les coses a curt, mitja o llarg termini**, segons siguin més o menys immediates.

Tampoc no és correcte el terme aplaçar, sinó que haurem de fer servir la paraula **ajornar**, com per exemple: el president ha ajornat la reunió fins a la setmana vinent.

Cabells blancs

Quan amb l'edat, comencem a tenir cabells sense color no tenim canes sinó **cabells blancs**. En canvi, sí que podem dir que tenim els cabells canosos.

Canes és el nom de la famosa ciutat francesa on es fa un arxiconegut festival de cinema.

Tauleta tàctil, telèfon intel·ligent

Una de les novetats tecnològiques més populars d'avui dia són les **tauletes tàctils**, proposta catalana per al terme anglès tablet. Al costat d'aquestes **tauletes**, trobem també els **telèfons intel·ligents** (*smartphone*, en anglès).

Aprofitem per recordar-vos, ara que parlem de termes informàtics, que hem de dir **ordinador** i **xarxa** i no pas ordenador i red.

Adhesius

El que en castellà s'anomena *pegatina*, en català s'ha de dir **adhesiu**. No és correcta, doncs, la paraula *enganxina*. Vegem-ne un exemple: Enganxa l'adhesiu en un lloc ben visible de l'aparador de la botiga.

També podem fer servir **gomet**, però en uns altres contextos, com en la frase següent: Als nens els agrada molt enganxar gomets a l'escola.

Aranja

La fruita que en castellà es coneix com a *pomelo*, en català es diu **aranja**. És el fruit de l'**aranger**, d'estructura semblant a la taronja, de color groc pàl·lid o ataronjat i **polpa** més o menys àcida i una mica amarga. Fixeu-vos que hem de dir **polpa** i no el castellanisme *pulpa*.

Algunes expressions incorrectes (I)

Recordeu que hem de dir:

A mesura que (i no *a mida que*)

Tot seguit (i no *acte seguit*)

Ara com ara (i no *avui per avui*)

De cop i volta (i no *de repent*)

Adonar-se (i no *donar-se compte*)

Algunes expressions incorrectes (II)

Les expressions següents són incorrectes:

-per anticipat: Hem de dir **per endavant** o **anticipadament**. Hem de fer el pagament per endavant.

-a aquestes alçades: S'ha de substituir per **a hores d'ara**. Encara no tenim els resultats a hores d'ara.

-córrer a càrrec: Hem de dir **ser a càrrec** o **anar a càrrec**. Les despeses de l'acte són a càrrec de l'entitat.

-donar-se pressa: La paraula correcta que hem d'utilitzar en aquest cas és **afanyar-se**: Afanya't que arribem tard.

Algunes expressions incorrectes (III)

A mida que, a mitjans de i a no ser que són expressions que sovint fem servir però que són incorrectes. Així doncs, hem de substituir-les per:

- a mesura que** (a mesura que vagin arribant els dones el berenar)
- a mitjan de** (té previst d'acabar la feina a mitjan de febrer)
- si no és que** (no podem pas venir si no és que trobem algú que es quedi amb els nens)

Algunes expressions incorrectes (IV)

Avui us volem explicar el significat d'algunes expressions que es fan servir molt habitualment en català. Són les següents:

- som al ball i hem de ballar**. Es diu quan es vol indicar que les situacions difícils s'han d'afrontar fins que no se solucionin.
- tenir mala bava**. S'aplica a algú que és dolent, que actua amb maldat.
- no entendre-hi un borrall**. És l'equivalent del castellà *No entender ni pizca, ni jota*.
- qui no té memòria ha de tenir cames**, que s'aplica quan algú s'ha descuidat d'emportar-se alguna cosa d'un lloc i ha de tornar-hi per agafar-la.

Algunes expressions incorrectes (V)

Recordeu que hem de dir:

A mesura que (i no *a mida que*)

Tot seguit (i no *acte seguit*)

Ara com ara (i no *avui per avui*)

De cop i volta (i no *de repent*)

Adonar-se (i no *donar-se compte*)

Frases fetes

A continuació, us expliquem una sèrie de frases fetes d'ús molt corrent:

Bufar i fer ampolles > una cosa, ser fàcil de fer.

Can seixanta > lloc on tothom fa el que vol, on hi ha un gran desgavell.

Cara de pomes agres > cara de no trobar-se gens bé, de no estar gens satisfet.

Caure l'ànima als peus > tenir un gran desengany.

Com de la nit al dia > quan dos coses o dos persones difereixen molt l'una de l'altra.

Senyora o senyoreta?

L'ús de la forma senyoreta és un cas clar de discriminació lingüística perquè a ningú se li acudiria pas de fer servir la forma senyoret. A més, ningú no n'ha de fer res de l'edat o l'estat civil d'una persona. Recordeu, doncs, que totes les dones són unes senyores!

Castellanismes (I)

Per influència del castellà sovint hi ha tot de paraules que diem malament.

Així doncs, NO hem de dir:

Aclarar, cerimònia, ordenador, acondicionar, rumano o tasa

En canvi, Sí que hem de dir:

Aclarir, cerimònia, ordinador, condicionar, romanès o taxa

Castellanismes (II)

Hi ha tot de paraules que diem malament per influència del castellà. Així doncs, NO hem de dir:

Decepcionar, despedir, enterar-se, invadir o ingle

Sinó que hem de dir:

Decebre, acomiadar, assabentar-se, invair o engonal

Castellanismes (III)

Sovint diem malament tot de paraules per influència del castellà. Així doncs, hem de dir **bolquer**, **crispeta**, **rodelia** o **envair** en lloc de panyal, palomitas, immediacions o invadir.

A Internet hi ha tot de diccionaris en línia d'accés lliure i gratuït que us poden ajudar en casos com aquests.

Noms d'establiments comercials

Us oferim a continuació una llista d'alguns noms d'establiments comercials perquè sapiguen com es diuen en català:

Forn o fleca (i no panadería)

Bugaderia (i no lavandería)

Bijuteria (i no bisutería)

Matalasseria (i no colchonería)

Papereria (i no papelería)

Parament de la llar (i no menaje)

Perruqueria (i no peluquería)

Paraules relacionades amb el cinema

Ja tornem a tenir sales de cinema a Sant Boi. Per això avui us volem presentar tot de paraules relacionades amb el setè art. Són les següents:

-abonament (i no abono)

-doblatge

-estrena (i no estreno)

-repartiment (i no reparto)

-sinopsi (aquesta paraula, en singular, no acaba en essa, a diferència del castellà)

-pel·lícula (recordeu que va amb ela geminada)

Expressions (I)

Explicarem el significat d'algunes expressions que s'utilitzen molt habitualment en català.

-fer-ne de l'alçada d'un campanar: correspon a la frase castellana *hacerlas de padre y muy señor mío*.

-estimar-se més: és exactament el mateix que preferir. Així podem dir: què t'estimes més (o què prefereixes): sopa o verdura?

-dir fàstics de: significa parlar molt malament d'alguna cosa o d'algú.

Expressions (II)

Avui explicarem el significat d'algunes expressions que fem servir sovint en català. Ens referim a: ***no hi ha mel sense fel, de mica en mica s'omple la pica i ser de mira'm i no em toquis***.

No hi ha mel sense fel vol dir que totes les coses positives tenen també una part més fosca, no tan agradable. Que hem de ser pacients i anar fent a poc a poc sense desesperar-nos és el que ens indica *de mica en mica s'omple la pica*. I, per acabar, quan diem *ser de mira i no em toquis* volem expressar que alguna cosa és molt fràgil.

Noms de lloc del món

Molts de vosaltres potser aprofitareu l'estiu per viatjar i conèixer nous indrets i noves cultures.

A continuació us oferim les formes catalanes d'alguns noms de lloc que, sovint, diem malament per influència del castellà.

Són els següents:

- Anglaterra (i no Inglaterra)
- Alemanya (i no Alemania)
- Nova York (i no Nueva York)
- Ucraïna (i no Ucrania)
- Moscou (i no Moscú)

Noms de lloc de la Marina santboiana

La toponímia estudia els noms de lloc d'un territori. Darrerament s'ha completat un estudi molt rigorós sobre els noms de lloc de la zona de la Marina santboiana. S'hi han recollit prop de tres-cents noms entre masies, paratges, basses i d'altres. Us en presentem alguns exemples: bassa Llissona, paratge de les Marrades, cal Morrongo, cal Jagó, el Riu Mort, ca la Rossa, entre d'altres.

L'hivern i el fred. La confecció

Els refranys ens ho diuen ben clar:

El bon gener, eixut i gelader

Al gener, tanca la porta i encén el braser

Les nits de gener, les més clares i les més fredes de l'any solen ser

L'hivern és època d'onades de fred i de masses d'aire polar.

Per fer front a les temperatures sota zero (i no baix zero) ens haurem de vestir amb peces com ara la trenca, l'anorac de plomes, el folre polar o la parca.

I per què no? També amb gorres, passamuntanyes i barrets.

Les rebaixes

És època de **rebaixes, d'ofertes, de gangues i de saldos**. Tot és bo per fer front a les **vaques magres de gener**, que és com anomenem en català l'expressió castellana *cuesta de enero*.

Malgrat els **descomptes**, les **targetes de crèdit** treuen fum (recordeu que en aquest cas hem de dir **targeta i no tarja**). De vegades, els **lectors de targetes** es neguen a treballar i hem d'anar a treure diners al caixer automàtic, que tot sovint ens indica que no tenim **saldo al compte**.

Nous termes catalans

Paraules com: mojito, guacamole o xurrasco (de l'àmbit de la gastronomia); descarregar com a sinònim de baixar, pel que fa a les noves tecnologies; o passallibres en lloc de *bookcrossing*, etc. han estat incorporades recentment a la llengua catalana.

Totes les llengües s'enriqueixen amb paraules procedents d'altres llengües o bé amb paraules creades expressament per denominar un nou concepte.

El verb realitzar

El verb realitzar és un dels que més s'utilitzen com si fos un genèric que serveix per a tot. Hi ha molts altres verbs, però, que ajusten molt millor el sentit que volem donar a la frase.

Així, en lloc de realitzar podem fer servir altres formes verbals com ara:

- acabar (Ja hem acabat el projecte)
- elaborar (hem elaborat el plat segons la recepta del cuiner)
- redactar (la periodista ja ha redactat la notícia)

Refranys d'estiu

A continuació us presentem alguns refranys relacionats amb aquesta època de l'any. Sempre que us presentem refranys, us diem el mateix: la majoria d'aquestes dites estan relacionades amb l'agricultura, els cicles de la natura i amb un estil de vida en vies d'extinció:

Ni d'hivern ni d'estiu no et posis sota el cel viu
Si no regues pel juliol, tot l'any el camp se'n dol
A primers de juliol, sembra el fesol
El juny la madura i el juliol porta la fruita

La resta, els altres

Moltes vegades diem *els demás quan volem dir la resta, els altres, etc. Utilitzar *els demás és una incorrecció que hem d'evitar. Per tant, NO hem de dir: *ho diré als demás. I, en canvi, sí que hem de dir: ho diré als altres (o a la resta).

Tothom/tot el món

Tothom és un pronom que significa tota la gent en general. El seu contrari és ningú. Porta el verb en singular perquè és invariable. Així, hem de dir: tothom estava molt enfadat i no *tothom estaven molt enfadats.

Tot el món no és equivalent a tots ni a tothom. Fixeu-vos en les frases següents:

Va venir tothom a la conferència, i no pas *va venir tot el món.

Hem viatjar per tot el món.

Aparells tecnològics per regalar

A l'hora de comprar regals durant aquestes festes, els aparells tecnològics són un gran reclam, i cada any se'n venen més.

L'oferta tecnològica que avui trobem és ben àmplia: càmeres digitals, lectors i llibres electrònics, memòries USB, receptors GPS, tauletes tàctils (i no *tablets*), telèfons intel·ligents (i no *smartphones*), reproductors d'MP3, videojocs i videoconsoles, entre molts d'altres.

El gimnàs i la gimnàstica

Fer esport és sempre saludable. Potser fem gimnàstica i anem al gimnàs. Recordeu que, en català, hem de fer servir paraules com ara:

Gimnàstica aquàtica en lloc d'*aquagym*

Graons en lloc d'*steps*

Pesos en lloc de pesas

Samarreta en lloc de camiseta

Dessuador en lloc de sudadera

Estar cruixit, adolorit, baldat / *tenir agulletes

En català, del dolor muscular que produeix l'excés d'exercici físic o el sobreesforç, se'n diu '**estar cruixit**', '**estar adolorit**' o '**estar baldat**'. ~~Tenir~~ ~~agulletes~~ és un calc del castellà *agujetas* que cal evitar.

Ahir vaig anar a esquiar i avui estic ben cruixida.

Ahir vaig anar a esquiar i avui estic ben cruixida adolorida.

Ahir vaig anar a esquiar i avui estic ben baldada.

Expressions amb la paraula avui

Volem fer esment d'expressions amb la paraula avui. D'entre les més freqüents, podem trobar-nos amb les següents:

-avui per demà: significa que un dia indeterminat (sense avisar) passarà alguna cosa. Per exemple: *De moment, les coses són així però avui per demà pot canviar la llei.*

-d'avui endavant: vol dir a partir d'avui: *D'avui endavant ja no obrirem a les tardes.*

-d'avui en vuit dies (o d'avui en quinze dies, per exemple): volem expressar que una determinada cosa s'esdevindrà al cap de vuit o quinze dies. Per exemple: Les llistes sortiran d'aquí a una setmana, és a dir, d'avui en vuit.

Frases fetes amb el verb tenir

Avui us volem presentar unes quantes frases fetes construïdes amb el verb tenir. Són les següents:

-tenir la butxaca foradada, que significa gastar molt.

-tenir bon ull o encertar alguna cosa.

-tenir els ulls al clatell, que fem servir quan no veiem una cosa que és evident.

-tenir un os a l'esquena, que utilitzem per qualificar algú que és gandul.

-tenir moltes penques, quan diem d'algú que té molta barra, que s'aprofita de les situacions o de les persones.

No tingueu por, doncs, d'utilitzar totes aquestes expressions amb el verb tenir.

Descens de rius

Ara a l'estiu a molts de vosaltres potser us vindrà de gust fer algun esport d'aventura en un entorn d'aigua perquè és una activitat divertida i ben refrescant.

Una activitat especialment apta per fer en família o amb amics és el **ràfting**, que consisteix a llançar-se riu avall dins d'una embarcació pneumàtica. Per als més agosarats, però, les **aigües braves** o l'**hidrotrineu**, en què el descens del riu se sol fer en solitari, segur que resulta més emocionant, com també el **caiac** o el **descens de barrancs**. En aquests dos últims casos, l'alliberament d'adrenalina està del tot assegurat.

Alçada

Les expressions, que tant fem servir, a aquestes altures o a aquestes alçades no són correctes quan el que volem expressar és el que podem dir amb l'expressió **a hores d'ara**. Per exemple: a hores d'ara encara no ens han confirmat l'assistència a l'acte.

A més, en frases com ara: hi ha retencions **a l'altura** de Martorell i no van saber estar **a l'altura** de les circumstàncies no hem de fet servir la paraula alçada, sinó, tal com hem vist, **altura**.

El verb realitzar

El verb realitzar és un dels que més s'utilitzen com si fos un genèric que serveix per a tot. Hi ha molts altres verbs, però, que hauríem de fer servir si volem expressar-nos amb més precisió lingüística. Uns quants són, per exemple: acabar, celebrar, tenir lloc, programar...

Vegem-ne uns exemples:

L'acte se celebrarà (o tindrà lloc) dijous vinent.

S'ha acabat la setmana dedicada al llibre en català.

Si ens expressem amb precisió i varietat, les nostres comunicacions, els nostres textos, tindran una major qualitat.

Oferir, oferta, *ofertar

Ara que som en plena època de rebaixes us volem parlar de les paraules que hi estan relacionades.

Els productes estan en oferta o es posen en oferta si tenen un preu rebaixat. Així, direm que aquests dies *fem oferta de iogurts* o bé que *els iogurts estan d'oferta* i no que **ofertem iogurts*.

Quan parlem de les ofertes de feina o de productes, utilitzem el verb *oferir*. Per exemple: *S'ofereix una plaça d'auxiliar administratiu* i no **S'oferta una plaça...*

I és que... el verb **ofertar* s'utilitza però **no existeix!**

Tauleta tàctil, telèfon intel·ligent

Una de les novetats tecnològiques més populars d'avui dia són les **tauletes tàctils**, proposta catalana per al terme anglès tablet. Al costat d'aquestes **tauletes**, trobem també els **telèfons intel·ligents** (*smartphone*, en anglès).

Aprofitem per recordar-vos, ara que parlem de termes informàtics, que hem de dir **ordinador** i **xarxa** i no pas ordenador i red.

Anunci al balcó

Lamentablement, avui dia, si anem pel carrer, trobarem molts cartells per anunciar que un pis, una casa, un local comercial, etc. es venen, es traspassen o es lloguen.

No és correcta l'expressió Pis en lloguer, sinó que hem de dir Pis per llogar. També són correctes Es lloga pis o Lloguem pis.

Si el que volem és vendre un habitatge podem dir: Pis en venda.

Semàfor

Sabeu d'on ve la paraula semàfor? Segur que no us ho heu preguntat mai. Doncs l'origen de la paraula semàfor, hem de buscar-lo en la llengua grega. És el resultat de la unió de dues paraules gregues: *sema*, que vol dir signe, i *phoros*, que significa portador.

El primer semàfor de la història es va instal·lar davant la Cambra dels Comuns, a Londres. Curiós, oi?

Aclarir i esbandir

Avui volem presentar-vos dues paraules per a les quals sovint fem servir, de manera errònia, la forma castellana aclarar. Ens referim a **aclarir** i **esbandir**.

Aclarir vol dir fer clar. Vegem-ne uns exemples:

El temps ja s'ha aclarit i ha sortit el sol.

A l'estiu se li aclareix molt el cabell.

Esbandir significa treure el sabó a una cosa ensabonada, com per exemple: no cal que m'ajudis a esbandir els plats.

Donar/fer

S'ha d'usar *fer* i no pas *donar* (com en castellà) en les expressions següents, entre altres:

Fer petons, fer ràbia, fer una volta o una passejada, fer una abraçada, fer vergonya, fer set.

Exemples:

És molt carinyós: es passa el dia fent petons i fent abraçades

Em fa ràbia la seva actitud

Vaig a fer una volta a veure si escampo la boira

Em fa vergonya exposar-ho davant de tothom

Menjar paella sempre em fa set

El verb donar

Sovint, per influència del castellà, fem servir el verb *donar* en casos en què caldria utilitzar el verb *fer* o altres verbs. En català, per exemple, no **donem petons* ni *abraçades*, sinó que ***fem petons*** i ***abraçades***. Aquí en tenim uns quants exemples més:

No és correcte:

Avui *donen* una pel·lícula molt bona per TV3

Anem a *donar un tomb*

Parlar en públic em *dóna vergonya*

Li *dóna la impressió* que suspendrà

Sí és correcte:

Avui fan una pel·lícula molt bona per TV3

Anem a fer un tomb

Parlar en públic em fa vergonya
Li fa la impressió que suspendrà

Fons/fondo

Hi ha una gran diferència entre **fondo** i **fons**. **Fons** es refereix a la part inferior o més interna d'una cavitat o recipient (el fons del mar). També, com a nom, vol dir diners disponibles. Exemple: Ara resulta que els bancs no tenen fons.

Fondo vol dir profund. Exemple: Aquest pou és molt fondo.

Origen de l'expressió Passar la nit en blanc

L'origen de l'expressió passar la nit en blanc és d'origen cavalleresc. Quan un noble havia de ser armat cavaller, la nit abans de fer la cerimònia per donar-li les armes, l'havia de passar sense dormir i amb una túnica blanca que simbolitzava que no havia comès cap acció innoble. “**Passar una nit en blanc**”, encara ara, vol dir ‘**passar-la en vetlla, sense dormir**’.

Origen de la paraula àlbum

Àlbum és una paraula llatina que significa blanc. Els romans anomenaven així unes làpides o pissarres blanques en què s'apunten les normes, els nomenaments...per donar-los a conèixer.

A partir s. XVI els estudiants alemanys agafaren el costum de recollir les signatures dels seus companys en una mena de llibre, anomenat *album amicorum*.

Quan a mitjan s. XIX aparegué la fotografia els àlbums es van fer servir per guardar aquests records.

Origen de la paraula biquini

Com es preveia que la utilització del biquini com a peça de roba, cap al 1946, resultaria explosiva, el fabricant el va batejar amb el nom d'un atoló de la Micronèsia on els nord-americans acabaven de fer unes proves nuclears.

Origen de la paraula càlcul

La paraula càlcul prové del llatí i significa pedra. A l'antiga Etiòpia quan els soldats marxaven a una campanya militar deixaven una pedreta en una pila i quan tornaven cadascú n'agafava una. Era una manera de calcular. El nombre de pedretes que quedava era el nombre de soldats morts.

El nom llatí prové del grec, on significa pedra de calç, per això pedres al ronyó o a la vesícula s'anomenen càlculs biliars.

Origen de la paraula robot

La paraula robot prové del txec i significa treballador forçat i es va popularitzar quan el 1940 l'escriptor nord-americà d'origen rus Isaac Asimov la va incloure en el títol d'una de les seves novel·les, *Jo, robot*.

Origen de la paraula sandvitx

De ben segur que sabeu que el mot català sandvitx és una adaptació del sandwich anglès. Potser no tots sabeu, però, quin és l'origen d'aquesta paraula. Doncs ara mateix us ho expliquem: Prové del nom del comte de Sandwich, el cuiner del qual va crear aquest entrepà perquè el comte no s'hagués d'aixecar de la taula de joc per anar a menjar. Més o menys com ara quan mengem un sandvitx asseguts al sofà davant del televisor!

Origen de les paraules: colònia, angora, jersei i bermudes

Avui us explicarem l'origen dels mots colònia, angora, jersei i bermudes, que, tot i tenir significats diferents, comparteixen el fet que agafen el nom dels llocs d'origen.

Així, les bermudes prenen el nom de les Illes Bermudes, on era molt habitual portar aquest tipus de pantalons. De la mateixa manera, jersei es relaciona amb l'illa de Jersey, gran productora de llana i angora amb l'actual Ankara, d'on es creu que provenen els conills d'on s'extreu aquest tipus de llana.

Per últim, colònia pren el nom de la ciutat alemanya on es va inventar l'aigua perfumada.

FONÈTICA I ORTOGRAFIA

Se celebra o es celebra?

Davant d'un verb que comença amb el so [s], o sigui, amb les lletres **ce**, **ci** i **s** (*celebrar*, *citar*, *servir*) és recomanable utilitzar la forma **se** en comptes de **es** perquè, tot i que les dues possibilitats són correctes, el contacte entre sons és més natural si fem servir **se**.

*El festival **se** celebrarà al setembre. (Millor que: El festival **es** celebrarà al setembre)*

Accentuació

En català, la lletra A, si és que s'ha d'accentuar, sempre porta accent obert (que és aquell que és diferent del castellà).

Les lletres I/U, si s'han d'accentuar, sempre el porten tancat, és a dir, com en castellà.

En canvi, les lletres E/O poden portar o bé accent obert o bé accent tancat, segons com es pronuncii.

Accents desplaçats per influència del castellà

En català hi ha moltes paraules que diem amb l'accent malament per influència del castellà.

Així doncs, hem de dir: beis**bol**, hand**bol**, fut**bol**, medul·la, perío**de**, timpà**, pneumònia**, atmos**fera**, diòp**tria**, rèptil, tè**xtil**, mí**ssil**.

Accent diacrític

En general, en català, les paraules d'una sola síl·laba no s'accentuen, tret dels casos en què l'accent es fa servir per distingir paraules de significat diferent.

Per exemple:

-accentuem la paraula **bé** si ens referim a la paraula castellana *bien* i no pas quan ens referim a l'animal (*cordero*)

-accentuem **déu** quan ens referim a la divinitat i no pas a la xifra.

-accentuem **dóna** quan és del verb donar i no quan ens referim a una senyora.

La dièresi

La dièresi són dos punts que, de vegades, es posen sobre la i o sobre la u. Indica que:

-la u de les combinacions qüe, qüi, güe, güi no és pas muda i que s'ha de pronunciar: aqüeducte, paraigües, lingüística, etc.

-la i o la u seguides o precedides d'una altra vocal no formen síl·laba amb aquesta vocal i s'han de pronunciar, doncs, en síl·labes diferents. És el cas de: suïssa, veïna, diürn, etc.

La lletra te final

La lletra te final precedida d'una ena no sona mai, per això hem de tenir especial cura de no deixar-nos-la quan escrivim paraules, com per exemple:

-tots els gerundis dels verbs: cantant, venint, escrivint

-un bon nombre d'adjectius: plaent, amatent

-adverbis diversos: com ara sovint i tots els acabats en –ment: lentament, feliçment, etc.

-força substantius: president, estudiant, aparcament, imant

M/N

Escrivim **ema** davant de les lletres **be, pe, ema i efa**. Per exemple: embenar, omplir, immens i amfiteatre.

I escrivim **ena** davant de la lletra **be baixa**: canviar, envà.

D'altra banda, cal esmentar que el grup **mp** s'escriu en paraules com ara: assumpte, atemptar, comptar.

També hem de recordar algunes paraules que doblen la **ena**. Per exemple: Anna, innovar, innocent.

B/V

En català escrivim amb be baixa (lletra coneguda en castellà amb el nom d'uve) els verbs en passat acabats en –ava: cantava, dinàvem, reposàveu, etc. Totes aquestes terminacions s'escriuen amb be alta en castellà.

Tot i que hi ha una sèrie de regles per saber si hem d'escriure be alta o be baixa, hi ha una sèrie de paraules que hem de recordar. Així doncs, s'escriuen amb be baixa: haver, núvol, savi, govern, cavall. I s'escriuen amb be alta: mòbil, calb, trobar, basc, oblidar.

Doble ema i doble ena

Els noms femenins Gemma i Anna s'escriuen, respectivament, amb dues emes i dues enes, que s'han de pronunciar fent-les més llargues.

Altres paraules que porten doble ema són, per exemple: immens, gamma, emmagatzemar, commoció, immoral.

I duen doble ena: annex, connectar, innocent, bienni, innocu, etc.

G/J

En principi, escrivim jota davant de les vocals a/o/u. Per exemple, menjar, joc, justícia. I escrivim ge davant de les vocals e/i: gerro, girafa.

Ara bé, hi ha algunes excepcions com ara: injecció, subjecte, objecte, jeure, majestat i d'altres.

En cas de dubte, sempre és recomanable consultar el diccionari.

H

És ben sabut que com la lletra hac és muda cal recordar quan s'ha d'escriure i quan no.

Així doncs, cal fixar-nos en el fet que:

-porten hac inicial paraules com: herba, heretar, hivern, haver

-porten hac enmig del mot paraules com: ahir, aleshores, coherent, enhorabona

També hem de recordar que paraules com: avui, cacauet, coet, orxata, orfe, ou NO s'escriuen amb hac.

S/SS

Hi ha tota una sèrie de paraules acabades en essa que, quan formen el plural afegint una o i una essa a la forma singular, dupliquen la essa. A continuació us n'ofereixo algunes:

-nas/nassos

-tros/trossos

-pastís/pastissos

-interès/interessos

-arròs/arrossos

Recordeu, doncs, que els plurals d'aquestes paraules s'escriuen amb doble essa.

El punt de la ela geminada

La ela geminada és una herència que ens ha quedat del llatí. La grafia consisteix en dues eles separades amb un punt volat. Aquest punt no s'alinea, per tant, amb el peu del cos de les lletres i no s'ha de substituir mai per un guionet. La combinació: tecla de majúscules + 3 representa el punt volat en els teclats dels ordinadors.

Errors més freqüents en l'ús de la ela geminada

Com que la ela geminada prové directament del llatí, no hi ha cap norma que digui quan una paraula n'ha de dur o no. La recomanació és doncs saber les paraules més freqüents i consultar els dubtes al diccionari.

Us oferim a continuació algunes de les paraules més usuals que porten ela geminada: novel·la, col·legi, sol·licitar, il·legal, pel·lícula, il·lustre, tranquil·litat.

TX/IG

En català disposem de dues possibilitats per escriure el so que en castellà es representa amb ch. Ens referim als grups consonàntics tx i ig.

A principi de paraula i entre vocals escriurem sempre tx. Vegem-ne alguns exemples: Txèquia, dutxa.

És a final de mot quan és més complicat perquè haurem de saber quan escrivim tx o quan escrivim ig. A continuació, us n'exposem les regles:

-Escriurem ig si en altres paraules de la mateixa família apareixen els sons g o j. Així, tenim boig amb ig perquè a la paraula bogeria, que és un derivat de boig, apareix una g.

-Escriurem tx si quan fem un derivat se'ns manté el mateix so enmig de vocals. Per exemple, esquitx s'escriu amb tx perquè tenim la paraula esquitxar, que també s'escriu amb tx.

Mots amb dificultat o/u per influència del castellà

Per interferència del castellà hi ha tot de paraules que presenten dubtes en l'escriptura de la o i de la u.

S'escriuen amb **o** paraules com ara: avorrir, botifarra, cartolina, cobrir, rètol...

S'escriuen amb **u** paraules com ara: bufetada, desmuntar, muntanya, cuirassa, etc.

Apostrofació de la preposició DE

La preposició DE s'apostrofa davant de vocal o de la lletra hac: d'ell, d'aquí, d'hora.

No s'apostrofa davant de:

-i/u que funcionen com a consonants: de ioga, de Huelva

-davant d'una hac que es pronuncia: de Harlem

-davant dels noms de les lletres: de efa, de ema

Apostrofació de l'article

Els articles el/la s'apostrofen davant de paraules començades per vocal o hac:

l'estanc, l'òptica, l'hospital.

Hem de tenir en compte, però, que no s'han d'apostrofar les paraules femenines que comencen per I/U àtones. (Recordem que els síl·labes àtones són aquelles on no cau el cop de veu més fort).

Així doncs, direm l'illa però direm la impremta, per exemple. I direm l'urna, però direm la universitat.

MORFOLOGIA

Potser/pot ser

No hem de confondre **potser** i **pot ser** perquè són coses ben diferents.

Potser és un adverbi que marca la possibilitat o la probabilitat d'allò que es diu: Potser vindré demà.

La forma **pot ser** és una combinació dels verbs poder i ser: Pot ser que demà vingui.

Fonèticament són també molt diferents.

Gens/res

No hem de confondre **gens** i **res**. **Gens** és un quantitatiu que expressa la quantitat o la intensitat mínima i **res** equival a cap cosa.

Així doncs, podem dir:

La verdura no m'agrada gens

De tot el que hi ha aquí avui per dinar no m'agrada res (és a dir, cap cosa de les que hi ha)

Tant/tan

No és el mateix la frase: *No cridis tant* que no *Parlis tan fort*. En el primer cas, tant acaba amb te i en el segon, no acaba amb te.

Tant amb te final equival al *tanto* castellà i es fa servir davant de noms o verbs. **Tan** sense te és el *tan* castellà i va davant d'adjectius o d'adverbis.

Quant/quan

Tot i que es pronuncien de la mateixa, quant (acabat en t) i quan (sense t final) no volen dir el mateix. Acabat en **t** indica quantitat, per exemple, *quant val?* I, sense **t**, es refereix a temps: *quan vindrà?*

Tanmateix no és també

Tanmateix indica que una cosa té lloc malgrat allò que semblava oposar-s'hi. És la forma catalana del *sin embargo* del castellà. Per exemple: No hi eren tots els implicats; tanmateix, la reunió va ser molt interessant.

També, en canvi, vol dir així mateix, igualment, de la mateixa manera, etc. Vegem-ne un exemple: Hi havia tots els implicats i també els advocat

Ser i estar (I)

L'ús dels verbs ser i estar és un dels punts més conflictius del català. Intentarem aclarir-ho una miqueta tot seguit:

En expressions que indiquen **característiques** de subjectes animats o inanimats fem servir SER quan es tracta d'una qualitat o un estat permanent. Per exemple: La Maria és una persona molt afable.

I fem servir ESTAR quan es tracta d'una qualitat transitòria i passatgera. Per exemple: La Maria, últimament, està molt nerviosa perquè té molta feina.

Ser i estar (II)

L'ús dels verbs ser i estar és un dels punts més conflictius del català. Intentarem aclarir-ho una miqueta tot seguit:

En expressions que indiquen **situació** fem servir SER quan indiquem una localització concreta, sense especificar-ne la durada, com per exemple: Els meus pares són a casa.

Quan especifiquem la durada fem servir ESTAR: Estaran a casa tota la tarda.

També utilitzem el verb ESTAR-SE quan volem expressar la idea de residir, treballar en algun lloc durant un temps determinat: La Marta és professora però ara mateix s'està a la botiga dels pares treballant de dependenta.

El lo incorrecte

En català són incorrectes frases del tipus Et donaré lo que vulguis o Lo més interessant encara ha d'arribar. En aquest cas, hauríem de dir: Et donaré el que vulguis o El més interessant encara ha d'arribar.

Vegem-ne altres casos:

En lloc de dir A lo loco hem de dir a la babalà o a la lleugera.

En lloc de dir A lo gran hem de dir sense estar-se de res, amb tota mena de luxes

En lloc de dir Dóna lo mateix hem de dir Tant és o tant se val.

L'article en els topònims

Hi ha molts noms de lloc que porten article; per exemple, a la nostra comarca: l'Hospitalet, el Prat, etc.

Els noms de totes les comarques catalanes (excepte Osona) porten article; per exemple, el Baix Llobregat, el Maresme o la Selva.

També hi ha algun topònim que porta l'article salat (s'Agaró, Sant Just Desvern, Sant Joan Despí). L'article salat és una reminiscència medieval que encara és viva a les Illes Balears.

En català, alguns noms de països porten també article (el Brasil, la Xina, els Estats Units d'Amèrica o el Senegal).

L'imperatiu

En català, per expressar una ordre, donar instruccions o fer una recomanació cal fer servir el mode imperatiu del verb (*No fumeu*) i no pas el mode infinitiu (*No fumar*). A més, quan ens adrecem a destinataris desconeguts en contextos formals o públics, se sol utilitzar la segona persona del plural de l'imperatiu, és a dir, el tractament de *vós* (no pas de *vostè*). Vegem-ne alguns exemples, que solen aparèixer en rètols, avisos, anotacions, manuals d'instruccions, receptaris de cuina, etc.:

No passeu per la via

Deixeu sortir abans d'entrar

Truqueu al número...

Afegiu sal i pebre a la carn

Vegeu la pàgina 18

No trepitgeu la gespa

No distraqueu el conductor

L'expressió de l'obligació

En català, per expressar ordre o obligació tenim diverses possibilitats:

- haver de més infinitiu: Has d'estudiar
- caldre més infinitiu: Cal treballar de valent
- verbs en imperatiu: Tanca la porta, sisplau

Hem d'evitar, per tant, el castellanisme *tenir que*. És del tot incorrecte, per tant, dir: Tinc que anar a comprar.

Masculins i femenins (I)

Si ens fixem en la forma femenina dels oficis i de les professions, veurem que hi ha moltes maneres de fer el femení a partir del masculí:

-Podem afegir una **a** al masculí. Per exemple, pastissera, presidenta, ministra

-Podem també canviar l'acabament **leg** d'alguns masculins per la forma **loga**: biòloga, psicòloga

-D'altres, duen les terminacions **essa**: metgessa, alcaldessa, jutgessa

Ja veieu que el ventall de possibilitats és molt gran.

Masculins i femenins (II)

Normalment, per fer el femení d'una paraula és suficient afegir-hi una A a la forma masculina, com per exemple: nen-nena, forner-fornera.

Cal tenir en compte, però, tota una sèrie de casos especials:

1. Els acabats en vocal tònica o forta afegeixen una N: capità-capitana, lleó-lleona, padrí-padrina.
2. Els masculins acabats en -leg (biòleg, traumatòleg) fan el femení en -loga: biòloga, traumatòloga.
3. Per acabar avui, esmentarem que alguns càrrecs, títols nobiliaris, professions, etc. fan el femení en -essa (amb dues esses): baró-baronessa, metge-metgessa.

Masculins i femenins (III)

→ Hi ha una colla de noms que sempre són masculins i que sovint es diuen malament perquè en castellà són femenins.

Exemples: els afores, els avantatges, el costum, el deute, el dubte, el front, el compte, el corrent, el senyal, els llegums, el lleixiu

→ N'hi ha, en canvi, de femenins que sovint es diuen malament perquè en castellà són masculins.

Exemples: una allau, una anàlisi, una olor, les postres, la resta, la síndrome (i la sida), la suor, la xocolata, la calor, la dent

→ També hi ha paraules que poden ser masculines o femenines però que tenen un significat diferent en cada cas.

Exemples: els **llums** (aparells) que fan **molta llum**, les **fulles** (d'arbre, de ganivet) i els **fulls** (de paper)

Significat d'alguns adverbis de manera

A continuació explicarem el significat d'algunes expressions com ara:

- **a dojo**, que vol dir en gran quantitat.
- **a collibè**, que significa portar algú al damunt de les espatlles.
- **a contracor**, expressió que diem quan fem alguna cosa a disgust.
- **a la babalà**, que vol dir inconscientment.

En altres espais, continuarem explicant el significat d'expressions com aquestes.

Singular i plural en paraules com ara: crisi, tesi, anàlisi

El singular de noms com crisi, tesi, anàlisi, parèntesi i dosi acaba sempre amb -i i no amb -is com en castellà. El plural d'aquestes paraules es forma afegint-hi una essa. Així doncs, les formes en plural són: les crisis, les tesis, les anàlisis, els parèntesis, les dosis.

Cal que recordem també que la paraula anàlisi és femenina. Un exemple: Avui m'han fet una anàlisi de sang.

Al matí, a la tarda, al vespre

Davant les parts del dia hi va la preposició a: al matí, a la tarda, al vespre, a la nit, a la matinada.

És per influència del castellà que molta gent diu pel matí. Aquesta expressió és, però, totalment incorrecta.

Quantitativus invariables

Les paraules **massa, força i prou** no tenen plural. Així doncs, hem de dir:

A la prestatgeria hi ha massa llibres

Tinc força coses per fer

No tinc prou papers

Cal tenir en compte també que **bastant i bastants** no tenen femení.

Vegem-ne un exemple:

Va comprar bastants pomes

Fix, text, reflex

Sovint diem fixe, texte, reflexe, annexe o complexe però aquestes formes són del tot incorrectes perquè hem de tenir en compte el següent:

-els noms, en singular, no porten cap e. Així doncs direm **reflex** o **text**. I en plural, **reflexos, textos**.

-els adjectius han de concordar en gènere i nombre amb el nom que acompanyen. Tenim doncs les quatre formes següents:

Fix (masculí singular)

Fixa (femení singular)

Fixos (masculí plural)

Fixes (femení plural)

La telefonem o li telefonem?

Els verbs **telefonar, trucar i contestar** necessiten la preposició **A** davant de la persona que rep la trucada, la telefonada o la resposta. Per exemple: *truca a la Maria*. Per tant, si substituïm *a la Maria* per un pronom feble hem de fer servir **LI** i no pas **LA**. Hem de dir, doncs, *truca a la Maria* o *truca-li*.

Preposicions i locucions preposicionals incorrectes

Hi ha algunes preposicions i locucions preposicionals que, de vegades, fem servir malament.

No són correctes, doncs:

-En vès d'arròs farem servir pasta.

-No podran venir degut al mal temps.

-El debat s'ha generat arrel dels esdeveniments del mes passat.

I el que hem de dir és:

En comptes o en lloc d'arròs farem servir pasta.

*No podran venir **a causa del** mal temps*

*El debat s'ha generat **arran dels** esdeveniments del mes passat.*

Evitem l'ús del pronom se

Cal evitar l'ús del pronom se en construccions com les següents:

Es cau, se posen els primers o se n'aneu, per exemple.

Les formes correctes són: **cau, es posen els primers o us n'aneu**. Cal anar amb compte amb l'ús abusiu del pronom se.

Lis no és el plural de li

El plural del pronom li és els, tant per al masculí com per al femení. Per exemple: li donaré el berenar (al nen)/els donaré el berenar (als nens o a les nenes).

No són correctes ni la forma lis ni la forma els hi. Per tant, no podem dir lis donaré el berenar o els hi donaré el berenar.

Recordeu: lis és només el nom d'una flor, la flor de lis.

Les conjuncions i/o

En català, la conjunció **i llatina** no es canvia mai per **e**, ni tan sols davant d'una paraula que comenci per **i**. Així doncs, hauríem de dir i escriure, per exemple:

Subministraments tècnics i industrials i no pas subministraments tècnics e industrials.

Amb la **conjunció o** passa el mateix: no canvia mai de forma encara que la paraula següent comenci per **o**.

Que hi ha.../Que hi és...?

Quan demanem per algú, cal fer servir el verb 'ser-hi' o 'haver-hi'. Emprar el verb estar en aquest sentit és incorrecte. Així doncs, hem de dir:

Que hi ha l'Andreu?

Que hi és l'Andreu?

És del tot incorrecte l'expressió *Que està l'Andreu?

Bé/Ben

Bé es converteix en ben quan va davant d'un adjectiu, d'un participi o d'un altre adverbi, com per exemple: aquesta sopa està ben calenta.

Quan bé modifica un verb, el contrari és malament: Ho han fet bé/Ho han fet malament

Quan ben modifica un participi, el contrari és mal: Està ben fet/Està mal fet.

Corrents/corrent

Corrents és un adverbi que significa molt de pressa. Cal diferenciar-lo de corrent, que és el gerundi del verb córrer. Ho veurem més clar amb els exemples següents: Dibuixa-ho corrents, que ja hauries d'haver acabat. Vés-hi corrent, que caminant trigaràs més.

Les professions

La majoria de noms de professions són derivats d'altres noms. Així, tenim fuster o forner, derivats de fusta i de forn, respectivament. Molts tenen dues formes, una per al masculí i una altra per al femení (doctor, doctora/pastisser, pastissera, etc.).

Hi ha un gran nombre de professions, però, que acaben en –aire, -ista o –ant i que tenen una única forma. Així, tenim: el o la escombriaire, el o la dentista i el o la cantant.

Per acabar, direm que tot i que molts noms que fan el masculí en –ent tenen una forma femenina en –enta (president, presidenta/aprenent, aprenenta), no tots són variables. Així, hem de dir el o la gerent, el o la representant, el o la governant.

Vari, vària, varis, vàries

Vari és un adjectiu qualificatiu que equival a variat i només es pot utilitzar darrere del nom. No s'utilitza gaire en registre estàndard perquè és un pèl culte.

El que hem de tenir en compte és no utilitzar vari o vària en el sentit de diversos, uns quants, alguns, etc.

Ho veurem més clar amb l'exemple següent:

En lloc de dir “la foto surt a vàries revistes” hem de dir “la foto surt a diverses revistes”.

Igual

La paraula igual pot ser un adjectiu, que només té una única forma per al masculí que per al femení. És incorrecte, per tant, dir: *tenim dues bruses ben iguales. Hem de dir, doncs: tenim dues bruses ben iguals.

També pot ser un adverbi i en aquest cas és invariable: Totes dues riuen igual.

Respecte d'aquest mot, hem d'evitar una incorrecció força estesa: utilitzar igual en lloc de potser. La frase: *Igual venim demà no és correcta. Hem de dir: Potser venim demà.

Exclamatius

Quan volem donar una força especial al que diem, normalment fem servir un exclamatiu, a banda d'una entonació especial de la frase. Alguns dels exclamatius més habituals són d'una banda, **que** i, d'una altra banda, **quin, quina, quins o quines**. Ara bé, sabem quan n'hem de fer servir un o un altre? Us ho expliquem tot seguit:

Amb **quin, quina, quins o quines** sempre destaquem una persona o una cosa: Quina noia! Quin pis! I, en canvi, amb **que** destaquem una característica de la persona o cosa: Que alta aquesta noia! Que gran aquest pis! També va bé recordar que fem servir **que** davant d'adjectius o d'adverbis i **quin, quina, quins, quines**, davant de noms.

RECURSOS LINGÜÍSTICS

Lingu@net. Europa

Avui us volem presentar Lingu@net: un centre de recursos en línia per a l'aprenentatge de diverses llengües, entre les quals hi ha el català.

Conté enllaços i informació sobre recursos en línia d'arreu del món.

L'adreça web és la següent: www.linguanet-worldwide.org

Recursos lingüístics en línia: Gran diccionari de la llengua catalana

A Internet podeu trobar multitud de recursos que us poden ajudar si voleu redactar en català.

Avui us presentem el portal GREC.NET, des d'on podreu accedir lliurement al Gran diccionari de la llengua catalana i al Diccionari multilingüe, entre d'altres.

L'adreça és la següent: www.grec.net

Catalanitzador per a l'ordinador

Podeu catalanitzar el vostre ordinador en només quatre passos. El Catalanitzador posarà en català:

- Windows XP, Vista i 7
- Microsoft Office 2003, 2007 i 2010
- Internet Explorer 6, 7, 8 i 9

I, a més, navegareu per la xarxa de manera que totes les pàgines que tinguin versió en català es mostraran directament en català.

Podeu accedir al Catalanitzador des de la nostra pàgina web:

www.cpnl.cat

Traductor de Google

El traductor de Google ha incorporat el català com a llengua de traducció.

Es tracta d'una eina bidireccional amb què es poden traduir paraules, textos sencers i webs al moment. Així doncs, les webs en català es poden traduir a una trentena de llengües diferents, entre les quals hi ha l'àrab, l'anglès, el japonès o el rus i viceversa.

Cal recordar que el resultat d'una traducció automàtica s'ha de revisar sempre.

L'enllaç és el següent:

http://translate.google.cat/translate_t#

Jocs en català

A l'adreça web www.cpnl.cat/jocs, trobarem tot tipus de propostes perquè els nostres infants juguin en català: jocs d'ordinador, de rol, de taula, etc.

Entre aquests últims podem destacar el **dòmino**, el **parxís**, els **escacs**, les **dames** i els **naips o cartes**.

Recursos del Servei Local de Català

Us volem presentar els recursos lingüístics de la pàgina web del Servei Local de Català de Sant Boi de Llobregat.

A l'adreça www.cpnl.cat/xarxa/cnleramprunya/recursos.html trobareu:

- models de documents per a escoles, AMPA i entitats de lleure
- bibliografia bàsica per aprendre català
- recursos lingüístics a Internet (diccionaris, traductors automàtics, etc.)
- recursos per a l'acolliment de persones nouvingudes
- recursos per al comerç
- fulls informatius sobre temes diversos de llengua

Esperem que us siguin útils. Us en recordem l'adreça:
www.cpnl.cat/xarxa/cnleramprunya/recursos.html

Revistes en català

Sabeu que de revistes en català n'hi ha de temàtica ben diversa i per a tots els públics?

Us en citem unes quantes:

Sàpiens, d'història

Descobrir Catalunya, de viatges

Enderrock, de música

Nat, de natura

Descobrir Cuina, de gastronomia

Pel que fa a **publicacions periòdiques per a infants i joves**, podeu triar entre les següents:

Cavall Fort

Cucafera

Tiroliro

Reporter DOC

Tretzevents

La revista dels súpers

El blog de l'OPTIMOT

L'OPTIMOT, el cercador de consultes lingüístiques, ha estrenat recentment un blog, on podreu consultar qüestions de llengua ben diverses. Feu-hi un cop d'ull. Hi podeu accedir des de l'adreça següent:

<http://blocs.gencat.cat/blocs/AppPHP/optimot/>

Rodamots

Si us agraden les paraules i voleu ampliar el vostre vocabulari d'una manera senzilla i amena, ho podeu fer amb **Rodamots**.

RodaMots és una iniciativa, totalment gratuïta, gràcies a la qual podeu rebre cada dia (de dilluns a divendres), per **correu electrònic**, un breu missatge amb una paraula o una expressió de la nostra llengua, amb el seu significat i un exemple d'ús. Només cal que us doneu d'alta a l'adreça següent: www.rodamots.com/inici.asp

Apps en català

Appsencatalà.cat és el nou portal de les **aplicacions mòbils en català**. Es tracta d'un web que recopila les aplicacions per a mòbils disponibles en català per a iPhone, iPad i Android.

L'objectiu del portal és localitzar fàcilment qualsevol aplicació mòbil en català, obtenir-ne informació i accedir al proveïdor on es pot **adquirir o descarregar**. Hi podeu trobar **més de 700 aplicacions ordenades per categories**.

Itineraris d'aprenentatge

Un dels recursos en línia molt útils per aprendre català de forma autònoma són els itineraris d'aprenentatge de la Generalitat de Catalunya. N'hi ha de nivell intermedi (nivell B) i de nivell de suficiència (nivell C). S'hi poden treballar temes d'ortografia, de gramàtica, de redacció de textos i, a més de l'explicació teòrica, hi ha també exercicis autocorrectius.

Feu-hi un cop d'ull i ja veureu com us agradaran. Recordeu: Itineraris d'aprenentatge.

Navegar en català

Avui us volem proposar que configureu el vostre ordinador perquè pugueu navegar en català.

D'aquesta manera, es generarà més contingut en la nostra llengua i també s'obtidran més serveis i aplicacions.

No us ho penseu més: és molt senzill de fer i no comporta cap inconvenient per al vostre equip. Si en voleu més informació o si voleu començar ja a navegar en català, visiteu la pàgina navegaencatala.cat.

La campanya *Navega en català* és una iniciativa de la Fundació puntCAT, entitat privada sense ànim de lucre que gestiona el domini punt Cat.

Resum de gramàtica bàsica

Us volem recomanar una pàgina web de la Universitat de Barcelona en la qual s'exposen els principals aspectes gramaticals en forma de fitxes de manera molt esquemàtica. Consulteu-la perquè us serà molt útil. És la següent:

www.ub.edu/slc/autoaprenentatge/gramatik/

App Nivell C

Nivell C és el nom d'una aplicació per a iPhone i per a iPad per preparar de forma lúdica i divertida el nivell de Suficiència. Té un cost d'1,99 €.

Trobareu més informació a: L'app de la setmana.

L'Optimot al mòbil

Si esteu acostumats a fer servir l'Optimot per resoldre els vostres dubtes lingüístics, esteu d'enhorabona perquè ara ja el podeu utilitzar també a qualsevol dispositiu mòbil (telèfon intel·ligent, tauleta, etc.)

I si encara no el coneixeu, no us ho penseu més perquè és una eina molt útil. Us en recordem el nom: Optimot. Proveu-la i veureu.

Frases fetes a l'Optimot

Com diríeu en català:

- [Agárrate que vienen curvas](#)
- [Con la que está cayendo](#)
- [Cualquier tiempo pasado fue mejor](#)
- [De buenas a primeras](#)
- [De perdidos al río](#)

Difícil, oi? Ara ja no tant. L'Optimot, el cercador de consultes lingüístiques ha incorporat noves fitxes per resoldre tots aquests dubtes sobre fraseologia. Feu la prova i resoldreu l'enigma que us hem proposat!!!!

Fes servir el català a la justícia

Fes servir el català a la justícia! El català és la llengua pròpia de Catalunya i els ciutadans la poden usar al món de la justícia sense discriminació ni retards: en els jutjats i als registres, amb els advocats i a les notaries, etc. amb total garantia jurídica i legal.

Per a més informació: gencat.cat/llengua/justicia

En català, també és de llei

La campanya *En català, també és de llei* vol donar a conèixer que el català és la llengua pròpia de Catalunya i que, per tant, els ciutadans la poden usar al món de la justícia sense discriminació ni retards. Així doncs, es poden presentar documents en català sense que s'hagin de traduir, es pot declarar en català i, també, l'advocat pot representar el client en la llengua que aquest triï, entre altres aspectes.

Diccionari de sinònims

Els oients assidus d'aquests petits textos que anem emetent amb informació sobre la llengua catalana ja ens han sentit a parlar del Diccionari de la llengua de l'Institut d'Estudis Catalans, que es pot consultar en línia des de l'adreça: <http://dlc.iec.cat/>.

Doncs bé, des de fa ben poc també es pot consultar un diccionari de sinònims des de la mateixa adreça. Us animo a consultar aquesta eina tan útil! A partir d'ara sempre trobareu la paraula justa!
Us en recordo l'adreça: <http://dlc.iec.cat/>

EL CATALÀ I ALTRES LENGÜES

Origen, territori i població de la llengua catalana

La llengua catalana prové del llatí i s'estén per un territori d'uns 68.000 quilòmetres quadrats en els quals viuen uns onze milions i mig de persones.

És parlada en quatre estats: França, Itàlia, Espanya i Andorra.

Es calcula que tota l'àrea on es parla català ocupa una superfície d'uns 68.000 km², que és superior a la de països com Bèlgica, Dinamarca o Suïssa, per exemple.

És l'única llengua pròpia de Catalunya (excepte a la Vall d'Aran) i és oficial conjuntament amb el castellà i l'aranès.

El català, llengua romànica

El català és una llengua romànica, és a dir, pertany al grup de llengües que tenen com a origen comú el llatí. Són llengües romàniques també el castellà, el francès, el portuguès, l'italià, l'occità, el francoprovençal, el cors, el romanès, etc.

Tenen moltes coincidències i això fa possible un alt nivell d'intercomprensió entre els seus parlants i els facilita aprendre una llengua nova de la mateixa família lingüística.

A la península Ibèrica hi ha tres grans àrees lingüístiques romàniques: la galaicoportuguesa, la castellana i la catalana.

El basc no està emparentat amb cap altra llengua de la península i se'n desconeix l'origen.

L'extensió geogràfica del català

A l'Estat espanyol el català es parla a Catalunya, al País Valencià, a les Illes Balears i a la Franja de Ponent, que és el sector est de l'Aragó que llinda amb les províncies de Lleida i Tarragona.

També es parla al sud de França, a la ciutat de l'Alguer, que és a l'illa de Sardenya, i a Andorra.

A la comarca catalana de la Vall d'Aran, la llengua pròpia és l'aranès: un dialecte de l'occità. Com a la resta de Catalunya, s'hi parlen també el català i el castellà.

És la tretzena llengua amb més parlants a Europa i té més parlants que llengües com el finès o el danès.

El català i les llengües del món

Segons un estudi recent, la llengua catalana ocupa el lloc número 88 en el rànquing de les llengües més parlades al món, amb 9.118.882 parlants.

Les 5 primeres llengües de la llista són, per aquest ordre: el xinès mandarí, l'espanyol, l'anglès, el bengalí (llengua parlada a l'Índia i Bangla desh) i l'hindi (parlat a l'Índia).

Al món hi ha unes 6.800 llengües repartides en uns 220 estats. És evident, doncs, que en la majoria d'estats, com és el cas de l'Estat espanyol, es parla més d'una llengua.

Llengües del món a Catalunya

A Catalunya es parlen més de 200 llengües diferents:

-de l'Amèrica llatina, com l'aimarà, el quítxua, el guaraní

-de l'Àfrica, com el bambara, el diola, el batanga, etc.

N'hi ha que tenen molts parlants arreu del món, com el xinès o l'anglès, i llengües amb molt pocs parlants.

De tota manera, les llengües amb més parlants a Catalunya, a part del català i el castellà, són l'àrab i el romanès, ja que aquestes són les comunitats més nombroses a casa nostra.

Diccionari de les llengües del món

Darrerament s'ha presentat el *Diccionari de llengües del món*, que aplega 1.264 entrades amb informació sobre les llengües que es parlen en els diversos territoris del planeta.

Cada entrada s'encapçala amb la denominació o les denominacions catalanes de cadascuna de les llengües, i també inclou els noms de cada llengua en 18 llengües diferents.

A més a més, s'ofereix el nom de la llengua escrit en la llengua mateixa de què es tracti i informació sobre la filiació lingüística de cada llengua, el lloc on es parla, la seva situació sociolingüística, vitalitat, alguns aspectes històrics, etc.

Hi podeu trobar llengües com ara: aimara, quítxua o guaraní (parlades a l'Amèrica del Sud) o el bambara, el suahili, el ful o el ioruba (parlades a l'Àfrica).

El podeu consultar en línia al web del TERMCAT: <http://www.termcat.cat/>

L'aranès

A la Vall d'Aran s'hi parla, a més del català i del castellà, una altra llengua, anomenada aranès.

L'aranès és una variant de l'occità, llengua aquesta que es parla al sud de l'Estat francès i que prové directament del llatí com el català, el castellà, el francès, l'italià i d'altres.

És llengua pròpia a la Vall d'Aran i oficial a Catalunya, conjuntament amb el català i el castellà.

L'occità

Avui us volem donar a conèixer l'occità, que és una de les tres llengües oficials de Catalunya i que és la llengua pròpia de la Vall d'Aran, on es denomina aranès. Català i occità són dues llengües pròximes en la geografia, amb contactes i paral·lelismes històrics i també amb una gran afinitat en les estructures lingüístiques. Si aneu a la Vall d'Aran, fixeu-vos bé en els rètols, cartells...que trobeu pel carrer i afineu l'oïda per sentir parlar occità!

Els dos grans blocs dialectals

Dues són les grans varietats dialectals de la llengua catalana: l'occidental i l'oriental, que és la que correspon a la nostra zona geogràfica; és a dir, la part oriental del Principat de Catalunya. Formen part també del català oriental les Illes Balears, el Rosselló i l'Alguer, una ciutat de l'illa de Sardenya.

En canvi, es parla català occidental a la part occidental del Principat (Lleida, Tortosa; etc.), a una franja de l'Aragó que va longitudinalment de nord a sud i al País Valencià.

La parla del Baix Llobregat

És evident que una zona tan extensa com la del català oriental no és homogènia i que hi ha, per força, microvarietats, com la parla del Baix Llobregat, que té unes característiques ben específiques.

Us en volem destacar algunes:

- pronúncia d'aiga, llenga (en estàndard és aigua i llengua)
- pronúncia de col·lègit o àpit (en estàndard és col·legi o api)
- pronúncia de vritat, cargol, carbassa (en estàndard és veritat, caragol, carabassa)
- paraules pròpies com ara: esbaldir la roba, ensolir-se els dits amb una porta, onclu o comanió (en estàndard: oncle, comunió), etc.

Segur que vosaltres, com a parlants de la zona, en coneixeu molt més.

El català en xifres

Sabeu que més de 10.000.000 de persones, aproximadament la població de Portugal, saben parlar català? O que és la 9a llengua de la Unió Europea, amb més parlants que el suec, el danès, el finès, el grec, el txec o l'hongarès?

Potser tampoc no sabíeu que més de 100 emissores de ràdio emeten cada dia en català. O que hi ha més de 80 canals de televisió en català entre públic si privats.

Xifres sorprenents, oi?

EL CICLE DE L'ANY I LA CULTURA POPULAR

Refranys de Nadal

Molts refranys ens parlen d'aspectes agrícoles i d'un temps en què, com podem comprovar, feia molt més fred que no pas ara. Us n'exposem alguns a continuació:

Les dolçaines de Nadal solen dur mal de queixal
El vi de Nadal ni emborratxa ni fa mal
Nadal en dimarts dolent per als sembrats
Nadal amb gelada duu bona anyada
De Nadal a Sant Esteve durarà la bondat teva
Pels Reis el dia creix i el fred neix

Podeu trobar-ne molts altres al *Costumari català* (volum I), de Joan Amades

Cicle nadalenc: noms de les festes i d'altres

Nadal és una època de trobades familiars i de llargues estades a casa.

Així doncs, ens podem reunir la **Nit de Nadal** (en castellà **Noche Buena**), el **dia de Nadal i el de Sant Esteve i la Nit de Cap d'Any**, que és com s'anomena en català **la Noche Vieja**. L'1 de gener és el **Cap d'Any**, moment adequat per fer nous propòsits. Ja ho diu el refrany: *Any nou, vida nova*.

És costum també, per aquestes dates, de cantar **nadales** (en castellà, **villancicos**), d'assistir a **les representacions dels pastorets** i, el més menuts, de **fer cagar el tió**.

Cicle nadalenc: plantes

El cicle de Nadal comença amb la festivitat de santa Llúcia, el dia 13 de desembre, amb els tradicionals mercats de pessebres, de tot tipus de guarniments, de plantes i **d'avets**, paraula que, en català, s'escriu amb be baixa.

Pel que fa a les plantes, cal dir que la reina de fa ja uns anys és la **ponsètia o flor de Nadal**, que, per la vistositat de les seves fulles, ha esdevingut un element decoratiu molt important.

Ara bé, no hem d'oblidar d'altres espècies vegetals que també acostumen a ser presents a les cases per aquestes dates: **el boix** (acebo en castellà), **el vesc**, que es regala per desitjar sort i que en castellà es coneix com a muérdago, i la **molsa** per als pessebres.

Cicle nadalenc: gastronomia

Ara ve Nadal

matarem el gall

i a la tia Pepa

li'n darem un tall

Com bé diu la cançó, aviat serem tots a taula menjant **gall i capó, garrins, cabrit al forn, gall dindi farcit (en castellà, relleno o embuchado)** i tota una sèrie de productes típics de Nadal.

En destacarem uns quants més: **torrons de Xixona, de massapà, d'Alacant, d'Agramunt** i d'altres. Recordeu que en català el **turrón de yema** s'ha de dir **torró de crema**.

Menjarem també **escudella, sopa de galets i carn d'olla, canelons, entremesos, amanida de raves i d'api, neules** i, per beure, **cava**.

El cicle de Nadal, gastronòmicament parlant, s'acaba amb **el tortell de Reis**. Recordeu que qui trobi la fava haurà de pagar el tortell. Que tingueu sort!!!!

Cicle nadalenc: noms de joguines

Avui parlarem dels noms en català d'algunes joguines perquè de ben segur que ja hem començat a remenar catàlegs per escollir els regals de Reis.

Per als més petits podem triar entre: **sonalls, passejadors, mòbils musicals, arrossegalls, titelles i ninots de peluix o de pelfa**, per exemple.

I per als més grandets: **puzles, encaixos, trencaclosques, patins en línia, monopatins, parxís, escacs, bitlles, consoles**, etc.

Volem fer-vos saber també que a la pàgina web: www.cpnl.cat

podeu trobar tots els jocs que existeixen al mercat en català (jocs educatius, jocs per a ordinadors, videojocs, jocs de taula i de cartes, etc.). Estan agrupats per edats i hi ha una breu explicació de cadascun.

Hi ha també tot d'enllaços d'interès relacionats amb el joc.

Amb tota aquesta informació, ja podeu començar a escriure la carta als Reis!!!!

Quieta Nit, de Pere Calders

Tradicionalment han estat els Reis de l'Orient els qui han portat les joguines per als nens. Cada vegada més, però, apareix en escena el Pare Noel, personatge de la tradició anglosaxona. En algunes cases es tria entre l'un o l'altre, però en moltes d'altres es combinen tots dos.

L'escriptor català Pere Calders ja es feia ressò d'aquesta dicotomia l'any 1949 en el conte *Quieta nit*. Us en transcrivim un fragment a continuació:

“La figura vermella i rodona d'un Pare Noel obstruï la porta.

-On són els nens?

-Són a dalt, dormint. Però si no parla més baix els despertarà.

-Despertar nens forma part de la meva feina.

-Li han donat una mala adreça. En aquesta casa fem Reis.

El pare Noel, així, va anar-se'n tal com havia vingut, omplint amb la seva silueta tot el marc de la porta.”

Si voleu llegir aquest conte sencer, el podeu trobar recollit al volum *Cròniques de la veritat oculta*, de Pere Calders.

Els Reis de l'Orient i la cavalcada

Els Reis de l'Orient (Melcior, Gaspar i Baltasar) formen part dels personatges nadalencs que es dediquen a repartir regals als infants quan comença l'hivern, com el tió o, en altres contrades, Sant Nicolau.

Acompanyats pels patges, pels camells i amb grans carrosses, formen la cavalcada (i no cabalgata) que recorre tots els pobles i ciutats la nit de Reis i que reparteix caramels i il·lusions per a grans i petits.

El dia de Reis: el tortell

A la diada de Reis hi ha encara un altre costum molt arrelat: menjar-se un tortell per postres. Com el seu nom indica, es tracta d'un pastís de forma circular, farcit de massapà, cabell d'àngel, nata, etc. que sol portar fruita confitada, pinyons o trossos d'ametlla al damunt.

En el seu interior s'hi troben dos petits objectes: un rei i una fava. La tradició diu que qui troba el rei és coronat com a tal i que qui troba la fava ha de pagar el tortell l'any vinent.

Sant Antoni Abat i sant Sebastià

El 17 de gener és sant Antoni Abat, conegut també com a sant Antoni del porquet i sant Antoni dels ases perquè és el patró dels animals, especialment els domèstics.

És quan tradicionalment se celebren els **Tres Tombs**, festivitat en què els ases i d'altres animals són guarnits amb les millors gales per sortir a fer una passejada, o un tomb, pels pobles i ciutats.

Seguint amb el santoral, el dia 20 de gener és sant Sebastià i el refranyer ens recorda que comencen a allargar-se els dies: *“Per sant Sebastià el dia s'allarga una passa de marrà”*.

Poema del mes de gener

Ja ho diu el refrany *Any nou, vida nova*. Quan comença l'any és el moment dels propòsits i de nous projectes.

També ens trobem al bell mig de l'hivern (recordeu que aquesta paraula en català s'escriu amb *hac* i *be* baixa) atès que gener i febrer són tradicionalment a casa nostra els mesos més freds de tot l'any. Així ho expressa Miquel Martí i Pol al poema *Gener*:

Cal anar amb compte amb el glaç,

que si bades i rellisques

et pots molt bé trencar un braç.

Si voleu, podeu llegir aquesta poesia tota sencera al recull *Per molts anys!*

La calçotada

Ben aviat ja serà època de **calçots**, un tipus de ceba blanca cultivada especialment per fer-la al caliu. Originàries de la zona tarragonina de Valls i l'Alt Camp, les calçotades s'han fet molt populars i s'han estès arreu de Catalunya.

Els calçots s'acompanyen de carn de be a la brasa, de botifarres i cansalada i -molt important- d'una salsa feta amb alls, tomàquets, nyores i pebrots escalivats, ametlles i avellanes torrades, oli d'oliva, sal i una miqueta de bitxo, si es vol picant.

El darrer diumenge del mes de gener se celebra a Valls la gran festa del calçot.

Animeu-vos-hi i que vagi de gust!!!!

Cicle de carnaval

Ja tenim aquí un altre cop el **carnaval o carnestoltes** i ens podrem disfressar, paraula aquesta que s'escriu amb e a la síl·laba del mig i amb dues esses.

El cicle de carnaval comença el **dijous gras** i és costum de menjar botifarra d'ou, truites, coques de llardons i productes ben greixosos. Acaba el **dimecres de cendra**, amb l'enterrament de la sardina, acte simbòlic que dona pas a la Quaresma, època de penitència i dejuni.

És també el moment de les **rues**, de les de **comparses** i dels balls de **màscares**.

No us ho penseu més i disfresseu-vos de qualsevol cosa perquè ja ho diuen els refranys:

Per carnaval tot s'hi val.

Per carnestoltes totes les bèsties van soltes.

Carnestoltes, de Joana Raspall

Volem aprofitar aquest espai per contribuir a l'homenatge que es farà durant tot el 2013 a Joana Raspall amb motiu del centenari del naixement d'aquesta poeta del Baix Llobregat, concretament de Sant Feliu de Llobregat.

Joana Raspall és autora de nombrosos llibres de poemes especialment dedicats al públic infantil i juvenil.

El poema que hem triat es diu *Carnestoltes*:

Carnestoltes (Joana Raspall)

*Ha arribat el Carnestoltes
i el febrer s'ha disfressat.
S'ha posat una carota
de marçot esvalotat;
s'ha guarnit amb vel de pluja,
-com si fos el maig mateix-
i amb una faldilla llarga
feta de tarda que creix.*

*Malgrat la seva disfressa,
no podrà enganyar la gent
si no s'afegeix dos dies.*

Ai, febrer, que ets innocent!

Sant Josep i la crema

Hi ha un refrany que diu: “De Joans, Josep s i ases, n’hi ha per totes les cases”. Això vol dir que sant Josep (19 de març) ha estat tradicionalment una festa de celebració familiar. A Catalunya, és tradició, per sant Josep, menjar crema per postres. Avui us presentem un altre poema de Miquel Martí i Pol amb la crema de protagonista:

POEMA

La crema
quan crema
no és bona crema.

Cal deixar-la reposar
i posar-la a la nevera
per fer postres l’endemà.

L’endemà fa un tel gruixut
que si se’l toca per sobre
sembla ben bé de vellut.

Dessota hi ha un mar molt dolç
que fa ben poques onades
i agrada a moltes i a molts.

La crema
quan crema
no és bona crema.

Les plantes de Setmana Santa

Les plantes que tradicionalment s'han associat a la festa de Setmana Santa són la farigola (en castellà, tomillo) i el romaní (romero en castellà), que aquests dies són en període de màxima floració.

La tradició diu que la farigola s'ha d'anar a collir durant la lluna plena que il·lumina sempre la Setmana Santa, ja sigui Dijous Sant o Divendres Sant, però sempre abans de la sortida del Sol del Dissabte de Glòria. El refranyer recull aquesta relació: "Divendres Sant anem a collir farigola al camp".

Les flors que pertanyen a la festivitat de la Setmana Santa són les violetes.

La mona de Pasqua

Per Pasqua és tradició que el padrí regali una mona al fillol o a la fillola. En trobareu tantes com vulgueu a qualsevol pastisseria: de xocolata, de pa de pessic, amb plomalls, ous i pollets, amb figuretes i fruita confitada, etc.

Tradicionalment, però, la mona era com un tortell amb ous de gallina, tants com anys tenia el fillol. Ja ho diu el refrany: *Pasqua sense ous, Nadal sense torrons*. Encara avui dia se'n fan en alguna contrada dels Països Catalans.

La Quaresma

La Quaresma és el període de set setmanes comprès entre la fi del Carnaval i la Pasqua de Resurrecció durant el qual els cristians fan dejuni i abstinència amb la intenció de preparar el cos i la ment per a la Pasqua, és a dir, per a l'arribada de la primavera.

Popularment, ha estat representada com una dona gran, vestida amb una faldilla ampla, amb un bacallà a la mà i amb set cames. Cada setmana s'arrenca una cama, cosa que serveix per comptar el temps que queda per a la Pasqua.

Hi ha molta gastronomia típica de Quaresma, com, per exemple, el bacallà i els bunyols i, com a menys coneguts, els panadons d'espínacs de Lleida i els caramels llargs de Valls, que són uns caramels allargats amb aroma de roses embolicats amb un paper vermell.

Quaresma i Setmana Santa

Després del Carnaval és època de Quaresma, de menjar **bunyols i bacallà**.

Quan s'acaba la Quaresma, arriba l'hora de les **palmes** i els **palmons**, de les processons de Setmana Santa i de menjar els **ous i la mona de Pasqua**.

Ja veieu, doncs, com tota festa té el seu referent gastronòmic.

Per anar obrint boca, us llegirem a continuació un poema de Miquel Martí i Pol dedicat als bunyols:

Acompanyats o sols,
que bons que són els bunyols!
Si són ben ensucrats
te'ls menges a grapats.
I si no ho són també,
que sempre vénen bé.
Sucats en llet fan clar
qualsevol esmorzar.

Tallar el bacallà

Ara que som en període de quaresma i que és època de menjar bacallà, volem explicar-vos el significat de l'expressió **tallar el bacallà**, que significa manar, prendre les decisions... en definitiva, és el mateix que **remenar les cireres**. *Tallar el bacallà* té l'origen en el fet que fa molts anys, en temps de quaresma, als monestirs, l'abat feia les racions de bacallà, i les podia fer de la mida que volgués. Per això, quan algú té autoritat i poder de decisió es diu, encara ara, que "talla el bacallà".

Sant Jordi (I)

Com ja deveu saber, el 23 d'abril és el dia de Sant Jordi, la festivitat de la rosa i el llibre.

Aprofiteu el bon temps per voltar pels carrers i per comprar alguna de les novetats literàries que cada any ens presenten les editorials.

Ah! I no us oblideu pas de regalar roses, que sempre són benvingudes.

Us deixem amb un tast de poesia de Miquel Martí i Pol:

Per l'abril,
Si cada gota en val mil,
cada rosa en val deu mil
i cada llibre cent mil.

Sant Jordi (II)

El 23 d'abril torna Sant Jordi i, un any més, les places i els carrers s'ompliran de paradetes de llibres i de roses. Hi ha tant per triar i remenar. De moment, però, ens quedem amb un parell de poemes de Lola Casas:

Parades de roses

Ompliu els carrers
de festa i color,
repartint amor
i petons d'olor.

Parades de llibres

Llibres per mirar,
per comprar
i també per regalar.

Llibres per tenir,
per llegir
i, sobretot,
per gaudir.

Refranys de Sant Jordi

Sens dubte, la festivitat més celebrada del mes d'abril, en ple esclat primaveral, és la diada de Sant Jordi. Aquí teniu una petita selecció de dites relacionades amb la collita i la meteorologia d'aquest dia i aquest mes de l'any:

Per sant Jordi, garbes d'ordi

Sembraràs quan voldràs i per sant Jordi segaràs

Si Sant Jordi no ha passat, l'hivern encara no ha passat

Entre sant Jordi i sant Marc un dia d'hivern hi cap

Pluja d'abril i sol de tardor solen fer l'any bo i millor

Abril plujós i maig ventós fan l'any ric i profitós

Sant Jordi i Espriu

Arriba Sant Jordi i aquest any volem commemorar que el 2013 fa 100 anys que va néixer Salvador Espriu. Per això us volem oferir un poema d'aquest escriptor:

LES ROSES RECORDADES

Recordes com ens duien
aquelles mans les roses
de Sant Jordi, la vella
claror d'abril? Plovia
a poc a poc. Nosaltres,
amb gran tedi, darrere
la finestra, miràvem,
potser malalts, la vida
del carrer. Aleshores
ella venia, sempre
olorosa, benigna,
amb les flors, i tancava
fora, lluny, la sofrença
del pobre drac, i deia
molt suaument els nostres
petits noms, i ens somreia

Salvador Espriu, *El caminant i el mur*

Sant Ponç

A mitjan de maig floreixen bona part de les herbes remeieres. És per això que l'11 de maig se celebra al voltant del carrer Hospital de Barcelona la fira de Sant Ponç, on es poden comprar tot tipus d'herbes medicinals com ara:

alfàbrega (en castellà, albahaca)

farigola (en castellà, tomillo)

romaní (en castellà, romero)

llorer (en castellà, laurel)

anet (en castellà, eneldo)

orenga (en castellà, orégano)

Festa Major (I)

El 20 de maig és la Festa Major de Sant Boi. Les entitats, les associacions i el mateix Ajuntament organitzen tot d'actes durant aquests dies per celebrar-ho.

Destaquem, per exemple:

→els **correfocs**: amb els dracs i altres bèsties de foc, les colles de diables, els trabucaires i els petards.

→les **cercaviles**: amb els gegants, els nans o capgrossos i les colles de gralles.

→les **colles castelleres**, que fan, a més de castells, pilars i torres. El nen o la nena que puja al capdamunt dels castells s'anomena **enxaneta**.

Si volteu pels carrers de Sant Boi aquests dies trobareu també ballades de sardanes, cant coral i tot tipus d'activitats culturals i esportives.

Festa Major (II)

Aquests dies celebrem a Sant Boi la Festa Major en honor de sant Baldiri, patró de la vila, la festivitat del qual s'esdevé el 20 de maig.

Una festa major com cal sempre compta, a banda del **pregó** i del **castell de focs**, amb **envelats** i **balls populars** on poder demostrar les nostres habilitats com a **ballador o balladora** en els balls de parella. Un bon sentit del ritme per al **txa-txa-txa** o la **salsa**; elegància per al **vals** o el **tango**; agilitat per al **rock** o el **swing**; o estil per a la **rumba, el bolero o el pasdoble**.

Bona festa major... i a ballar!

La festa del Corpus

Aquest any la festa del Corpus és el dijous 3 de juny. És una celebració d'origen cristià al voltant de la qual s'organitzen un munt d'activitats com ara:

-**l'ou com balla**: es col·loca un ou en el brollador d'una font, que es cobreix de flors. Són molt populars els de la catedral de Barcelona o els de les fonts de cases senyoriales del barri gòtic.

-**catifes de flors**: a Sant Boi, durant la celebració de la capvuitada de la Festa Major, també podem gaudir de catifes florals. En aquest cas en concret, a la Rambla. La ginesta n'és la protagonista pel fet que és l'època de florida.

-**festes de la Patum a Berga**, que compten amb un bestiari de foc molt particular.

La llengua també és un reflex d'aquesta festa. Vegem-ho en els refranys següents:

“Alabat sia Corpus, que sempre cau en dijous”

“Alabat sia Corpus, que fa els dies llargs i no porta dejuni”

“Tres dijous hi ha dintre de l'any, que llueixen més que el sol: Dijous Sant, el dia de Corpus i el dia de l'Ascensió”.

Revetlles

El 23 de juny celebrarem la **revetlla** de Sant Joan. Menjarem coques de **fruita confitada i pinyons**, de **llardons** i de **crema**. I beurem **un bon cava**, **un moscatell**, **una mistela** o **una malvasia**.

Com a bona celebració a l'entorn del foc comprarem petards i articles pirotècnics en general com ara: **bengales i bombetes o cebes, fonts, piules, traques, trons, coets, correcomes, palmeres, carcasses, etc.** També farem **fogueres** carregades de simbolisme i de rituals purificadors: recordeu l'expressió **el foc tot ho crema**.

No hem de dir **verbena** sinó **revetlla**. En català, **berbena** (paraula escrita amb dues bes altes) es refereix només al nom d'una planta que s'acostumava a recollir la nit de sant Joan.

Els fruits de tardor

La tardor és època també de tot tipus de fruits tant de conreu com de silvestres.

Entre els primers, podem trobar el **raïm** (en català s'escriu amb dièresi a la i), les **figues**, el **codony** (en castellà, *membrillo*), les **magranes** (en castellà, *granadas*) i les **castanyes**, per exemple.

D'altra banda, pel que fa als fruits que ens ofereix el bosc, destaquem:

-les **móres** (en català aquesta paraula porta accent tancat a la o)

-les **groselles** (paraula aquesta que s'escriu amb una sola essa)

-els **gerds** (que en castellà s'anomenen *frambuesas*)

-els **nabius** (que en castellà s'anomenen *arándanos*)

-i una gran varietat de **bolets: rovellons, pinetells, ceps**

Refranys sobre bolets

La tardor ens porta el primer fred, els canvis de color del fullatge i una gran delícia gastronòmica per a moltes persones: els bolets. Avui us hem portat alguns refranys sobre els bolets:

La **llenega** és carn d'ovella i el **rovelló** és carn de moltó.

A la **trompeta de la mort**, no li facis mai el sord.

Si trobes una **llora**, el **rovelló** hi és a la vora.

Les **cametes de perdiu** són bones cap a l'estiu.

Al **rovelló**, cerca-li bon companyó.

Tots Sants

Per Tots Sants, castanyes i cargols amb banyes

Per Tots Sants, capes i mocadors grans

Per Tots Sants, desa el vano i treu els guants

Per Tots Sants, els camps blancs

Com bé diuen els refranys, Tots Sants és l'època dels primers freds, de les **castanyes**, dels **moniatos** (i no *boniatos*), dels **panellets** i d'altres productes típics de la tardor com ara les **magranes** (en castellà, *granadas*), els **caquis** (i no *palosantos*) i els **codonys** (en castellà, *membrillo*).

Pel que fa a aquesta darrera paraula, cal dir que en català tenim dos termes per al castellà *membrillo*, ja que si codony és, com hem vist, el fruit, quan ens referim a la confitura hem de fer servir la paraula codonyat.

Que tingueu una bona castanyada!

Any Salvador Espriu (2013)

El 2013 es va celebrar el centenari del naixement del gran escriptor català Salvador Espriu. Autor de teatre i de poesia, en destaquem títols com ara: *Antígona*, *Primera història d'Esther*, *Cementiri de Sinera* o *La pell de brau*.

A continuació, us recitem un fragment d'un dels seus poemes més coneguts, *Inici de càntic en el temple*:

Però hem viscut per salvar-vos els mots,
per retornar-vos el nom de cada cosa,
perquè seguíssiu el recte camí
d'accés al ple domini de la terra.
Vàrem mirar ben al lluny del desert,
davallàvem al fons del nostre somni.
Cisternes seques esdevenen cims
pujats per esglaons de lentes hores.
Ara digueu: "Nosaltres escoltem
les veus del vent per l'alta mar d'espigues."
Ara digueu: "Ens mantindrem fidels
per sempre més al servei d'aquest poble."

Any Joana Raspall (2013)

La poeta de Sant Feliu de Llobregat Joana Raspall va fer 100 anys el 2013 i per això es va dedicar tot l'any a commemorar la seva obra .

Bibliotecària, autora de diccionaris i autora sobretot de poesia infantil, va publicar un bon grapat de llibres.

Us oferim a continuació el poema titulat *Només*:

Només amb un somriure
que em facis, tot passant,
ja m'omple d'alegria
i veig el món més gran.
No em pesa la cartera;
si fas el pas lleuger,
no em quedaré endarrere,
ja t'aconseguiré.

Any Manuel de Pedrolo (2015)

L'any 2015 es van commemorar els 25 anys de la mort de l'escriptor Manuel de Pedrolo, que, tot i que és molt conegut pel llibre *Mecanoscrit del segon origen*, té una àmplia producció literària ja que és un dels escriptors més prolífics de la literatura catalana i ha conreat tots els gèneres literaris. Malgrat tot això, és un dels més oblidats i per això és un bon moment ara per rellegir obres de Pedrolo com ara: *Joc brut*, *Crèdits humans*, *Cendres per Martina* o *Totes les bèsties de càrrega*.

Va dirigir també la primera col·lecció de novel·la policíaca publicada en català: Cua de Palla.

La pel·lícula *Segon origen*, estrenada recentment, està basada en la seva novel·la més famosa.

Any Ramon Llull (2016)

Sabeu qui era Ramon Llull? Doncs el 2016 teniu una bona oportunitat per conèixer aquest personatge cabdal de la cultura catalana perquè es commemora el 700 aniversari de la seva mort.

Ramon Llull va ser un escriptor, filòsof, teòleg, místic i missioner mallorquí que va viure al segle XIII i que va escriure en llatí, català, occità i àrab. És considerat, juntament amb l'autor del [Llibre dels fets](#), el primer autor literari rellevant en [llengua catalana](#) i el primer autor medieval que va fer servir una [llengua romànica](#) en lloc del llatí per transmetre coneixements filosòfics, teològics i místics.

Trobareu molta més informació al web: anyllull.cat

CONVENCIONS

Etcètera o tres punts?

Si una enumeració d'elements queda oberta perquè qui redacta el text no pretén descriure tots els elements es recorre a l'expressió etcètera (sovint de manera abreujada, és a dir: etc.) o bé als punts suspensius (però no a l'expressió etcètera i als punts suspensius alhora).

La paraula etcètera o la seva abreviatura van precedides d'una coma, en canvi, els punts suspensius no admeten la coma: s'enganxen directament a la paraula anterior, només en són tres i, en posició final de frase, fan la funció de punt final.

En definitiva, o posem etcètera (abreujat o no) o posem tres punts.